

Näkyvä ja näkymätön

Frédéric Bastiat

versio
08.09.2009

(käsikirjoituksen kirjoitusvirheistä ja muista epäselvyyksistä
voit vinkata osoitteeseen info@taloudenperusteet.com)

Sisällysluettelo

Näkyvä ja näkymätön.....	3
1. Rikottu ikkuna.....	5
2. Joukkojen kotiuttaminen.....	8
3. Verot.....	11
4. Teatterit ja korkeakulttuuri.....	15
5. Julkiset työt.....	19
6. Välikädet.....	23
7. Kaupan rajoittaminen.....	29
8. Koneet.....	34
9. Luotto.....	40
10. Algeria.....	44
11. Säästäväisyys ja ylellisyys.....	48
12. Oikeus työhön ja oikeus voittoihin.....	54

Näkyvä ja näkymätön

Taloudessa teko, tapa, instituutio ja laki eivät aiheuta pelkästään yhtä vaikutusta vaan sarjan vaikutuksia. Näistä vaikutuksista ainoastaan ensimmäinen on välitön; se ilmenee samanaikaisesti aiheuttajansa kanssa – *se on näkyvä*. Muut vaikutukset ilmaantuvat peräkkäisinä – *ne ovat näkymättömiä*: olemme onnekkaita, jos voimme ennakoita ne.

Huonon ja hyvän taloustieteilijän välillä on vain yksi ero: ensimmäinen huomioi ainoastaan *näkyvän* vaikutuksen; toinen huomioi sekä *näkyvän* vaikutuksen että myös välttämättömät *ennakoitavat* vaikutukset.

Tämä ero on valtava, sillä lähes aina kun välitön vaikutus on suosiollinen, seuraavat vaikutukset ovat kohtalokkaita ja päinvastoin. Tästä seuraa, että huono taloustieteilijä tavoittelee pientä nykyistä hyvää, josta seuraa suuri pahuus, hyvän taloustieteilijän tavoitellessa suurta tulevaa hyvää pienen nykyisen pahan riskillä.

Sama pätee luonnollisesti terveyteen ja moraaliin. Usein käy, että mitä makeampi tapojen ensimmäinen hedelmä on, sitä kitkerämmät ovat sen seuraukset. Esimerkkeinä mainittakoon paheellisuus, joutilaisuus ja tuhlaavaisuus. Ihmisen keskittyessä *näkyvään* vaikutukseen, ilman että hän on vielä oppinut erottamaan *näkymättömiä* vaikutuksia, hän sortuu kohtalokkaihin tapoihin, ei pelkästään luonnollisesta taipumuksestaan vaan myös tarkoituksella.

Tämä selittää ihmiskunnan tuskallisen kehityksen. Tietämättömyys ympäröi hänen kehtoaan: toimintaa ohjaavat ensimmäiset vaikutukset, alkuvaiheessa pelkästään nähtävissä olevat. Hän oppii huomioimaan muut vasta pitkän ajan kuluttua. Tämän hän oppii kahdelta eri mestarilta: kokemukselta ja harkinnalta. Kokemus opettaa pätevästi mutta säälimättömästi. Se tekee meidät tietoisiksi kaikista teon vaikutuksista saaden meidät tuntemaan ne; emme voi lopulta olla tiedostamatta tulen polttavaa vaikutusta, jos poltamme itsemme. Tämän karkean opettajan suosisin korvattavan hiukan hienovaraisemmalla, jos mahdollista. Tarkoitan harkintaa. Tässä tarkoituksessa käyn läpi tiettyjen taloudellisten ilmiöiden vaikutuksia asettamalla

Frédéric Bastiat – Näkyvä ja näkymätön

vastatusten *näkyvät ja näkymättömät vaikutukset.*

1. Rikottu ikkuna

Oletteko koskaan sattunut todistamaan kelpo kauppias Matti M. Kansalaisen suuttumusta silloin, kun hänen huolimatton poikansa rikkoo ikkunan? Jos olette ollut paikalla tällaisessa tilanteessa, olette samalla varmasti todistaneet myös paikalle saapuneiden katsojien lähes yhdestä suusta tarjottua vakiopahoittelua epäonniselle ikkunan omistajalle: ”Vain huono tuuli ei puhalla mitään hyvää. Jokaisen täytyy elää, ja miten kävisikään ikkunan lasittajan, jos lasit eivät koskaan hajoaisi?”

Tällainen pahoittelu pitää sisällään kokonaisen teorian, jota meidän on hyvä tutkailla tarkemmin tämän yksinkertaisen tapauksen kautta, sillä se vastaa tarkalleen samanlaista tapausta, joka epäonneksemme vaikuttaa useimpien talouselämämme instituutioiden taustalla.

Oletetaan korjauksen maksavan kuusi frangia. Onnettomuus tuo lasittajalle kuuden frangin arvosta liiketoimintaa – sen myönnän. Minulla ei ole mitään sitä vastaan; se on perusteltu oikeutetusti. Lasittaja tulee, suorittaa tehtävänsä, vastaanottaa kuusi frangia, hieroo käsiään ja sydämessään siunaa huolimatonta lasta. Kaikki *tämä on näkyvää*.

Mutta jos toisaalta tullaan johtopäätökseen, kuten liian usein tapahtuu, että lasien rikkominen on hyvä asia, koska se saa rahan kiertämään ja aikaansaa yleistä talouden virkistymistä, olen velvoitettu huudahtamaan: ”Tuo ei kelpaa! Teoria käsittää vain *näkyvän*; se ei huomioi *näkymätöntä*.”

Näkymättömäksi jää, että kun kauppias kuluttaa kuusi frangia yhteen asiaan, hän ei voi kuluttaa niitä johonkin toiseen. *Näkymättömäksi* jää, että ellei hänen olisi täytynyt korjata ikkunalasiasia, hän olisi korvannut esimerkiksi kuluneet kenkensä tai hankkinut uuden kirjan kirjastoonsa. Lyhyesti sanottuna hän olisi käyttänyt kuusi frangia tavalla, jonka tämä onnettomuus on estänyt.

Seuraavaksi laajennetaan näkymää liiketoimintaan *yleisesti*. Ikkunan rikkoutuessa lasittajan toiminta vilkastuu kuudella frangilla: *tämä on näkyvissä*.

Ellei ikkuna rikkoutuisi, kenkäteollisuus (tai joku muu) olisi vilkastunut kuuden frangin edestä: *tätä ei nähdä*.

Ja jos otamme huomioon *näkyvän*, koska se on negatiivinen tekijä, ja *näkymättömän*, koska se on positiivinen tekijä, tulee meidän huomata, ettei liiketoiminnalle *yleensä* tai *kansalliselle työllisyydelle* kokonaisuutena koidu mitään hyötyä, rikotaan ikkunoita tai ei.

Keskitytään nyt Matti M. Kansalaiseen.

Ensimmäisessä oletuksessa, jossa ikkuna oli rikki, hän kuluttaa kuusi frangia eikä hänellä ole enempää tai vähempää kuin aikaisemmin, vain ilo ehjistä ikkunasta.

Toisessa, jossa oletamme ettei ikkuna rikkoudu, hän olisi käyttänyt kuusi frangia kenkiin ja pystynyt samaan aikaan nauttimaan sekä kenkäparista että ikkunasta.

Matti M. Kansalaisen ollessa osa yhteiskuntaa meidän täytyy päätyä lopputulokseen, kun otetaan huomioon sekä nautinnot että työt, että yhteiskunta on menettänyt rikkoutuneen ikkunan arvon.

Mistä saavumme yleistämällä tähän odottamattomaan johtopäätökseen: ”Yhteiskunta menettää tarpeettomasti tuhottujen esineiden arvon”; ja tähän elämänohjeeseen, joka nostattaa protektionistien hiukset pystyyn: ”Rikkominen, pilaaminen tai tuhlaaminen ei voimista kansallista työllisyyttä”, tai vielä lyhyemmin: ”Tuhoaminen ei ole hyödyksi.”

Mitä sanot, *Moniteur Industriel* – tai mitä M. de Saint-Chamansin¹ seuraajat, joiden esikuva on laskenut erittäin tarkasti mitä liiketoiminta hyötyisi Pariisin polttamisesta, jos talot pitäisi rakentaa uudelleen?

Olen pahoillani keskeyttäessäni hänen nerokkaat laskelmansa, erityisesti koska niiden

¹ Auguste, Vicomte de Saint-Chamans (1777—1861), restauraation ajan kansanedustaja ja protektionisti (suom. huom.).

henki on läpäissyt lainsäädäntömme. Mutta pyydän häntä aloittamaan uudelleen ottamalla huomioon *sen mikä ei ole näkyvässä* ja asettamalla sen *näkyvän* rinnalle.

Lukijan tulee muistaa, että esittämäni pieni draama ei koske pelkästään kahta vaan kolmea tahoja. Yksi heistä, Matti M. Kansalainen, edustaa kuluttajaa, joka joutuu tihutyön takia tyytymään yhteen nautintoon kahden sijasta. Toinen, lasittajaksi nimetty, edustaa tuottajaa, jonka liiketoiminta vilkastuu onnettomuuden ansiosta. Kolmas on suutari (tai joku muu valmistaja), jonka liiketoiminta kärsii vastaavasti samasta syystä. Nimenomaan tämä kolmas henkilö pysyy piilossa, vaikka ilmentämällä *näkymätöntä* hän on välttämätön osa ongelmaa. Hän saa meidät ymmärtämään, kuinka mieletöntä on nähdä hyötyä tuhoavassa toiminnassa. Hän tulee opettamaan meille pian, kuinka on yhtä lailla mieletöntä nähdä hyötyä kaupan rajoitteissa, jotka loppujen lopuksi eivät ole enempää tai vähempää kuin osittaista tuhoamista. Näin ollen, jos ollaan valmiit kohtaamaan kaikkien sääntelyä suosivien väitteiden alkuperä, tullaan ainoastaan löytämään muunnelma tästä kuluneesta yleisestä sanonnasta: ”*Miten kävisi ikkunan lasittajien, jos kukaan ei koskaan rikkoisi yhtään lasia?*”

2. Joukkojen kotiuttaminen

Kansakuntaan pätee sama kuin ihmiseen. Jos ihminen haluaa suoda itselleen nautinnon, hän harkitsee luonnollisesti, onko se kustannuksien arvoista. Turvallisuus on kansakunnalle suurin siunaus. Jos sen saavuttamiseksi on välttämätöntä hankkia sadantuhannen miehen armeija ja kuluttaa sata miljoonaa frangia, minulla ei ole mitään sitä vastaan. Se on uhrauksilla ostettu nautinto.

Tulkoon siten selväksi ilman väärinymmärrystä, mitä tarkoitan ja mitä minulla on sanottavaa tästä aiheesta.

Eräs lainsäätäjät ehdotti kotiutettavaksi satatuhatta miestä, mikä vapauttaisi veronmaksajat sadan miljoonan frangin veroilta.

Jos rajoitumme tähän vastaukseen: ”Satatuhatta miestä ja nämä sadan miljoonan rahat ovat korvaamattomia kansalliselle turvallisuudelle. Se on uhraus; mutta ilman tätä uhrausta Ranska hajoaisi kiisteleviin ryhmittymiin tai jokin ulkopuolinen taho valtaisi sen.” Minulla ei ole mitään sanottavaa tähän näkökantaan, joka saattaa olla totta tai sitten ei, mutta joka ei sisällä mitään taloustieteen teorian vastaista. Väärinkäsitys alkaa kuitenkin, kun itse uhrauksen väitetään olevan etu sen hyödyttäessä jotakuta.

Ellen ole pahasti väärässä, samalla hetkellä tämän ehdotuksen esittäjän istuutuessa joku puhujista nousee ja sanoo:

”Kotiuttaa satatuhatta miestä! Tiedättekö mitä olette sanomassa? Miten heidän käy? Mistä he saavat elantonsa? Ettekö tiedä työstä olevan pulaa kaikkialla? Että jokaisella toimialalla on ylitarjontaa? Päästäisittekö heidät markkinoille lisäämään kilpailua ja laskemaan palkkatasoa? Nyt kun on vaikeaa ansaita niukkakin elanto, eikö ole hienoa, että valtio tarjoaa leivän sadalletuhannelle miehelle? Huomioikaa tämän lisäksi armeijan kuluttavan viiniä, vaatteita ja aseita, ja näin se tukee valmistajien liiketoimintaa sekä varuskuntakaupunkeja, mikä ei ole vähempää kuin taivaanlahja lukemattomille tavarantoimittajille. Ettekö vapise ajatuksesta tämän suunnattoman taloudellisen toiminnan saattamisesta päätökseen?”

Tässä puheessa vedetään ilmiselvästi johtopäätökset sadantuhannen sotilaan ylläpidosta taloudellisista syistä, ei armeijan palveluksien tarpeesta kansakunnalle. Pyrkimyksenäni on pelkästään näiden taloudellisten seikkojen kumoaminen.

Satatuhatta miestä, jotka maksavat veronmaksajille sata miljoonaa frangia, elävät ja antavat toimeentulon tavarantoimittajille sadan miljoonan edestä. *Tämä on näkyvää.*

Mutta sata miljoonaa veronmaksajien taskuista otettuna lopettaa näille veronmaksajille ja *heidän* toimittajilleen elannon tarjoamisen sadan miljoonan frangin määrään asti. *Tämä on näkymätöntä.* Tehkää omat laskelmanne. Laskekaa yhteen ja kertokaa, mitä voittoja tämä tuo suurelle yleisölle.

Omalta osaltani voin kertoa missä *tappiot* ovat, ja tehdäksemme asian yksinkertaisemmaksi, puhukaamme yhdestä miehestä ja tuhannesta frangista sadantuhannen miehen ja sadan miljoonan frangin sijaan.

Oletetaan olevamme kylässä A. Armeijan rekrytoijat tekevät kierroksensa ja kutsuvat yhden miehen mukaansa. Veronkerääjä tekee kierroksensa ja vie mukanaan tuhat frangia. Mies ja rahasumma kuljetetaan Metztiin, ja jälkimmäisen tarkoituksena on tukea edellistä vuoden ajan tämän tekemättä mitään. Jos keskitymme pelkästään Metztiin, ollaan oikeassa; toimenpide on erittäin suotuisa. Mutta jos katsotaan sen sijaan kylään A, huomataan asioiden olevan toisin, ja ellei olla aivan sokeita, nähdään kylän menettäneen työntekijän ja tuhat frangia, joka olisi maksanut hänen työnsä, sekä liiketoiminnan jonka tuon tuhannen frangin kuluttaminen olisi levittänyt ympärilleen.

Ensi silmäykseltä vaikuttaisi, että menetys on tullut korvatuksi. Mitä tapahtui aikaisemmin kylässä, tapahtuu nyt Metzissä – ja siinä kaikki. Mutta menetys on arvioitavissa tällä tavoin: Kylässä mies kaivoi ja työskenteli; hän oli työläinen. Metzissä hän kääntyy oikealla ja sen jälkeen vasemmalle; hän on sotilas. Rahamäärä ja sen kierto ovat kummassakin tapauksessa samat; mutta toinen tapaus sisälsi kolmesataa päivää tuottavaa työtä toisen sisältäessä kolmesataa päivää tuottamatonta työtä, olettaen luonnollisesti, että osa armeijaa ei ole korvaamaton julkiselle

turvallisuudelle.

Oletetaan nyt kotiuttaminen. Osoitetaan sadantuhannen työntekijän ylijäämä, kilpailun kiristyminen ja palkkatason aleneminen. *Tämä on näkyvää.*

Mutta seuraava *on näkymätöntä*. Ei näy, että sadantuhannen sotilaan kotiuttaminen ei tarkoita sadan miljoonan frangin menettämistä vaan niiden palautumista veronmaksajille. Ei nähdä sadantuhannen sotilaan markkinoille siirtämisen tarkoittavan samalla sadan miljoonan frangin siirtämistä heidän työnsä maksamiseksi. Näin sama teko, joka lisää työntekijöiden *tarjontaa*, lisää myös *kysyntää*. Joten pelko palkkojen laskusta on perusteeton. Ei nähdä, että ennen kotiuttamista ja sen jälkeen maassa on sata miljoonaa frangia vastaten sataatuhatta miestä. Ero koostuu ainoastaan tästä: ennen kotiuttamista kansakunta antoi sata miljoonaa frangia sadalletuhannelle miehelle tyhjän tekemisestä; ja sen jälkeen se maksaa heille työnteosta. Lyhyesti sanottuna ei nähdä, että veronmaksajan antaessa rahansa joko sotilaille vastineena tyhjistä tai työntekijälle vastineena jostakin, molemmissa tapauksissa kaikki rahan kierrosta aiheutuvat perimmäiset seuraukset ovat samoja. Ainoastaan jälkimmäisessä tapauksessa veronmaksaja saa jotain vastineena, ensimmäisessä ei mitään. Seurauksena on hyödytön menetys kansakunnalle.

Virheellinen väittäjä, jota vastaan tässä taistelen, ei kestä laajan soveltamisen testiä, joka on kaikkien teoreettisten periaatteiden koetinkivi. Jos, ottaen kaikki tekijät huomioon, armeijan lisäys tuottaa *kansallista voittoa*, miksei rekrytoida koko maan miesväestöä armeijan harmaisiin?

3. Verot

Oletteko kuulleet sanotun: ”Verot ovat paras sijoitus. Katsokaa kuinka monta perhettä ne ylläpitävät ja kuinka ne vaikuttavat liiketoimintaan: ne ovat ehtymätön virta, kuin elämä itse.”

Tämän opinkappaleen kumoamisessa joudun viittaamaan aikaisempaan esitykseeni. Talouspolitiikka tiedostaa, etteivät sen argumentit ole riittävän viihdyttäviä, jotta niistä voitaisiin sanoa: *toistaminen miellyttää*. Tämän takia se on ottanut sanonnan omaan käyttöönsä, vakuuttuneena siitä että sen suusta *toistaminen opettaa*.

Valtion viranomaisten nauttimat palkkaedut ovat *näkyviä*. Heidän palveluntarjoajilleen koituvat edut ovat myös *näkyviä*. Ne kaikki ovat selvästi nähtävissä.

Mutta haitta, josta veronmaksajat pyrkivät pääsemään eroon, on *näkymätön*. Heidän palveluntarjoajilleen tästä koituva ahdinko on edelleen *näkymätöntä*, vaikka tämän tulisi olla järkeä käyttäen ilmiselvää.

Kun valtion viranomaisen kuluttaa omaksi hyödykseen sata kuparikolikkoa lisää, tämä tarkoittaa, että veronmaksaja käyttää omaksi hyödykseen sata kuparikolikkoa vähemmän. Mutta valtion viranomaisen kulutus on *näkyvää*, koska se on teko, joka suoritetaan; veronmaksajan kulutus on *näkymätön*, koska – valitettavasti! – hänen tekonsa estetään.

Kansakuntaa verrataan rutikuivaan maahan ja veroa elvyttävään sateeseen. Olkoon niin. Mutta tulisi kysyä, mistä sade saa alkunsa, ja eivätkö juuri verot ime kosteutta maaperästä kuivattaen sen.

Edelleen tulisi kysyä onko mahdollista, että maaperä vastaanottaa enemmän tätä kallisarvoista vettä sateena kuin se menettää vesihöyryinä.

Yksi asia on varma: Matti M. Kansalaisen maksaessa sata kuparikolikkoa

veronkerääjälle hän ei saa mitään vastineena. Myöhemmin, kun virkamies kuluttaa nämä sata kuparikolikkoa ja palauttaa ne Matti M. Kansalaiselle, se tapahtuu vaihdantana vastaavaan arvoon viljaa tai työtä. Lopputuloksena on viiden frangin menetys Matti M. Kansalaiselle.

Usein, ehkäpä erittäin usein, virkamies suorittaa Matti M. Kansalaiselle vastaavan palveluksen. Tässä tapauksessa ei koidu menetystä kummallekaan osapuolelle – ainoastaan vaihdantaa. Näin väitteeni eivät sovellu hyödyllisiin toimiin. Sanon ainoastaan: jos haluatte perustaa viran, todistakaa sen hyödyllisyys. Osoittakaa Matti M. Kansalaiselle, että sen arvo vastaa hänelle koituvia kustannuksia. Mutta lukuun ottamatta tätä varsinaista hyötyä, älkää perustelko viran perustamista edulla, joka siitä koituu viranomaiselle, hänen perheelleen ja alihankkijoilleen – älkää väittäkö sen edistävän työllisyyttä

Kun Matti M. Kansalainen antaa sata kuparikolikkoa valtion viranomaiselle erittäin hyödylliseen palveluun, asia on täsmälleen sama hänen antaessaan suutarille sata kuparikolikkoa kenkäparista. Ota ja anna, ja tulos on tasan. Mutta kun Matti M. Kansalainen antaa sata kuparikolikkoa valtion viranomaiselle saamatta vastineeksi kuin korkeintaan hankaluuksia, hän voisi antaa ne yhtä hyvin varkaalle. On täyttä roskaa väittää valtion viranomaisen käyttävän nämä sata kuparikolikkoa suureksi hyödyksi *kansalliselle työllisyydelle* – varas pystyisi tekemään samoin ja niin myös Matti M. Kansalainen, ellei hänen kohdalleen olisi sattunut laitton tai laillinen loinen.

Tottukaamme arvioimaan asioita ei pelkästään sen perusteella *mikä on näkyvää*, vaan pikemminkin sen perusteella *mikä on näkymätöntä*.

Osallistuin viime vuonna Rahoituskomiteaan, sillä perustuslakikokouksessa kaikilta opposition edustajilta ei järjestelmällisesti estetty pääsyä kaikkiin komiteoihin: siinä perustuslain laatijat toimivat viisaasti. Olemme kuulleet Thiersin sanovan: ”Olen käyttänyt elämäni taisteluun legitimistejä ja kirkollisen puolueen jäseniä vastaan. Nyt kun yhteinen vihollinen toi meidät yhteen, olen oppinut tuntemaan heidät ja olemme puhuneet kasvotusten, ja näen, etteivät he olekaan hirviöitä, joiksi heidät kuvittelin.”

Kyllä, epäluottamus on liioiteltua ja vihanpito vahvistuu puolueiden välillä, jotka

eivät ole tekemisissä keskenään. Ja jos enemmistö sallisi muutaman vähemmistön jäsenen pääsyn komiteoihin, ehkäpä molemmat puolet huomaisivat, etteivät heidän ajatuksensa ole niin kaukana toisistaan ja ennen kaikkea, etteivät heidän pyrkimyksensä ole niin kieroutuneita kuin uskotaan.

Toimin siis viime vuonna Rahoituskomiteassa. Aina kun joku kollegoistani puhui tasavallan presidentin, ministerien tai suurlähettiläiden palkkojen kiinnittämisestä maltilliselle tasolle, hänelle vastattiin:

”Virantoimituksen hyväksi on välttämätöntä ympäröidä tietyt virat loistolla ja arvokkuudella. Se on tapa houkutella ansioituneita henkilöitä näihin virkoihin. Suuri määrä epäonnisia henkilöitä kääntyy tasavallan presidentin puoleen, ja hän jäisi hankalaan välikäteen joutuessaan kieltämään apunsa heiltä. Tietty määrä loistokkuutta ministerillisissä ja diplomaattisissa salongeissa kuuluu perustuslaillisten hallitusten toimintaan, ja niin edelleen.”

Vaikka tällaiset väitteet ovat kiistanalaisia, ne ansaitsevat vakavan tarkastelun. Ne perustuvat oikein tai väärin arvioituun yleiseen etuun. Itse kunnioitan niitä paljon enemmän kuin monet nuukuutta tai kateutta hautovat *catomme*.

Taloustieteilijän mieltäni järkyttää ja maani älyllinen maine saa minut punastumaan, kun he jatkavat perusteluitaan (mitä tapahtuu usein) tällä järjettömällä latteudella (joka saa aina kannatusta):

”Lisäksi valtion korkeiden virkamiesten yltäkylläisyys tukee taiteita, teollisuutta ja työllisyyttä. Valtion päämiehen ja ministerien juhla-ateriat ja illanvietot elävöittävät kaikkia poliittisen elämän tasoja. Heidän varojensa vähentäminen näännyttäisi Pariisin liiketoiminnan ja samalla koko kansakunnan.”

Hyvät herrat, pyydän teitä kunnioittamaan laskuoppia edes hiukan. Älkääkä tulko Ranskan kansalliskokouksen eteen väittämään, että yhteenlasku antaa eri lopputuloksen riippuen siitä, lasketaanko sarake yhteen ylhäältä alaspäin vai alhaalta ylöspäin – ettei se häpeäkseen olisi kanssanne samaa mieltä.

Oletetaan esimerkiksi, että haluan sopia salaojittajan kanssa ojan kaivamisesta pellolleni sadasta kuparirahasta. Juuri kun olemme sopineet asiasta, saapuu veronkerääjä, ottaa minun sata kuparirahaani ja lähettää ne sisäministeriöön. Minun sopimukseni rikkoutuu, mutta ministeri sai uuden ruokalajin pöytänsä. Millä perusteella kehtaatte vakuuttaa tämän virallisen kuluerän auttavan kansallista liike-elämää? Ettekö näe, että tässä on kyseessä ainoastaan yksinkertainen kulutuksen ja työn *siirtyminen*? Ministerin pöytä on koreampana, se on totta; mutta maanviljelijän huonommin ojitettu pelto on myös totta. Pariisilainen ravintolanpitäjä on ansainnut sata kuparirahaa, sen myönnän; mutta myöntäkää minulle, että maakunnan ojankaivajalta on hävinnyt sadan kuparirahan ansio. Lopputuloksena on – että viranomaisen ja ravintoloitsija ovat tyytyväisiä, *mikä on näkyvää*; pelto on ojittamatta ja ojankaivaja on ilman työtä, *mikä on näkymätöntä*.

Herran tähden! Kuinka paljon vaivaa onkaan kahden plus kahden todistamisessa neljäksi talouspolitiikassa; ja jos onnistut sen tekemään, ihmiset valittavat, että ”se on niin ilmiselvää, että se on tylsää.” Tämän jälkeen he äänestävät ikään kuin et koskaan olisi mitään todistanutkaan.

4. Teatterit ja korkeakulttuuri

Tulisiko valtion tukea taidetta?

Tämän kysymyksen puolesta ja sitä vastaan voidaan todellakin sanoa paljon.

Tukijärjestelmän puolesta voidaan sanoa, että taide laajentaa, kohottaa ja harmonisoi kansakunnan sielua; että se irrottaa sen liiallisen materialismin kahleista, yllyttää sitä rakastamaan kauneutta ja vaikuttaa siten suosiollisesti käytökseen, tapoihin, moraaliin ja jopa liiketoimintaan. Voidaan kysyä, mitä Ranskan musiikki olisi ilman Théâtre-Italien'ta ja konservatoriota; draamataide ilman Théâtre-Français'ta; maalaukset ja veistokset ilman kokoelmiamme, gallerioita ja museoitamme? Voidaan jopa kysyä olisiko mahdollista ilman keskittämistä ja siitä seuraavaa korkeakulttuurin tukemista kehittää hienostunutta makua, joka on ranskalaisen työn jalo lisä ja jonka tuotteista koko maailma voi nauttia? Eikö tällaisten tuloksien edessä olisi varomattomuuden huippu luopua pyytämästä tätä kohtuullista tukea kaikilta kansalaisilta, joiden kulttuurin ylivoimaisuutta ja mainetta koko Eurooppa ihailee?

Näihin perusteluihin ja moniin muihin, joiden voimaa en kiistä, on mahdollista vastata vähintäänkin yhtä vahvoin argumentein. Ensinnäkin voidaan mainita, että asiaan liittyy kysymys jaon oikeudenmukaisuudesta. Yltääkö lainsäätäjän oikeus käsityöläisen palkan lyhennykseen taiteilijan voittojen lisäämiseksi? Lamartine sanoi: ”Jos lopetat teatterin tukemisen, mihin vedät rajan? Etkö välttämättä joudu lopettamaan tuen yliopistoilta, museoilta, instituuteilta ja kirjastoilta?” Tähän voidaan vastata: Jos haluat tukea kaikkea mikä on hyvää ja hyödyllistä, mihin vedät rajan? Etkö välttämättä joudu tukemaan myös maataloutta, teollisuutta, kauppaa, hyväntekeväisyyttä ja opetusta? Onko lisäksi varmaa, että tuet edistävät taiteen kehitystä? Tämä kysymys on kaukana ratkaisustaan, ja näemme omin silmin, että kukoistavat teatterit ovat niitä jotka elävät omilla varoillaan. Kun siirrymme lopulta ylevämpiin pohdintoihin, on mahdollista huomata tarpeiden ja pyyteiden saavan alkunsa toinen toisestaan ja hienostuvan sitä mukaa, kun kansakunnan varallisuus niiden tyydyttämisen mahdollistaa, ja ettei valtion tule sekaantua tähän vuoropuheluun, sillä oli kansallinen varallisuus mikä tahansa, se ei voi kannustaa

verotuksella ylellisyysaloja vahingoittamatta välttämättömiä aloja ja siten kääntämättä sivilisaation luonnollisen kehityksen suuntaa. Voidaan myös huomata, että tämä keinotekoinen tarpeiden, makujen, työvoiman ja väestön siirtäminen asettaa kansakunnat arveluttavaan ja vaaralliseen asemaan ilman vahvaa perustaa.

Nämä ovat muutamia valtion intervention vastustajien perusteluja järjestyksestä, jossa kansalaiset katsovat, että heidän tarpeidensa ja halujensa täyttämisen tulisi tapahtua ja siten suunnata heidän toimintaansa. Tunnustan kuuluvani niihin, jotka katsovat, että valintojen ja impulssien täytyy kehittyä alhaalla, ei ylhäällä – kansalaisten, ei lainsäätäjien aloitteesta – ja minusta vastakkainen näkemys vaikuttaa johtavan vapauden ja ihmisen omanarvontunnon häviämiseen.

Mutta mistä taloustieteilijöitä nyt syytetään epäoikeudenmukaisen ja väärän päätelmän nojalla? Kun vastustamme valtion tukia, meitä syytetään itse tuettavan asian vastustamisesta ja vihamielisyydestä kaikenlaista toimintaa kohtaan, jonka haluamme olevan sekä vapaaehtoista että omillaan toimeentulevaa. Jos siis katsomme, ettei valtion tule sekaantua uskonnollisiin asioihin verotuksella, olemme ateisteja. Jos katsomme, ettei valtion tule sekaantua opetukseen verotuksella, vihaamme valistusta. Jos sanomme, ettei valtion pidä määrittää verotuksella keinotekoista arvoa maalle tai jollekin liiketoiminnan alueelle, olemme omaisuuden ja työn vihollisia. Jos katsomme, ettei valtion tule tukea taiteilijoita, olemme barbaareja, jotka pitävät taiteita hyödyttöminä.

Vastustan tällaisia johtopäätöksiä kaikin voimin. Pyytäessämme valtiota suojelemaan uskonnon, opetuksen, omaisuuden, työn ja taiteiden vapaata kehitystä ilman joidenkin näiden toimintojen tukemista muiden kustannuksella, emme suinkaan kannata järjetöntä ajatusta, että ne pitäisi lakkauttaa. Päinvastoin katsomme, että näiden kaikkien yhteiskunnalle tärkeiden voimien tulisi kehittyä tasapainoisesti vapauden vaikutuksen alaisina ja että yhdenkään niistä ei tulisi muodostua, kuten näemme nyt tapahtuvan, ongelmien, väärinkäytöksen, tyrannian ja epäjärjestyksen aiheuttajiksi.

Vastustajamme pitävät lopetettuna toimintaa, jota valtio ei tue tai sääntele. Ajattelemme juuri päinvastoin. Heidän luottamuksensa on lainsäätäjässä, ei ihmiskunnassa. Meidän on ihmiskunnassa, ei lainsäätäjässä.

Siten Lamartine väitti: ”Tämän periaatteen mukaisesti meidän tulisi *lopettaa* julkiset näyttelyt, jotka tuovat tälle maalle vaurautta ja kunniaa.”

Minun vastaukseni Lamartinelle on: Ajattelunne mukaan *ei tuettu* on sama kuin *lopetettu*; koska edeten oletuksesta ettei mikään synny valtion tahdosta riippumatta, teette johtopäätöksen, ettei mikään pysy elossa ilman verojen tukea. Mutta käytän valitsemaanne esimerkkiä vastaväitteenä: näyttelyistä suurin ja jaloin, joka on saanut alkunsa vapaimmasta ja universaaleimmasta hengessä – on jopa mahdollista käyttää termiä ”humaani”, sillä se ei ole liioittelua – on Lontoossa paraikaa valmisteilla oleva näyttely²; ainoa, johon ei yksikään valtio ei sekaannu ja jota verot eivät tue.

Palatakseni korkeakulttuuriin: toistan, että voidaan esittää monia painavia syitä sekä valtion tukijärjestelmää vastaan että sen puolesta. Lukijan on huomattava, ettei kirjoitelmani varsinainen aihe pakota minua sen enempää selittelemään näitä syitä kuin ottamaan kantaa niiden puolesta tai vastaan.

Mutta Lamartine on esittänyt erään argumentin, jota en voi jättää kommentoimatta, koska se liittyy läheisesti tähän taloustieteelliseen esitykseen.

Hän mainitsee:

Teatterien taloudellinen kysymys voidaan kiteyttää yhteen sanaan: työllisyys. Työllisyyden muodolla ei ole merkitystä; se on yhtä tuottavaa ja hedelmällistä kuin mikä tahansa muukin. Kuten tiedätte, teatterit tukevat palkoillaan ei vähempää kuin kahdeksaakymmentätuhatta eri alan työntekijää – maalareita, muurareita, lavastajia, puvustajia, arkkitehtejä jne., joista kaupungin usean alueen elämä ja toimeentulo riippuvat, ja tällä perusteella heidän tulisi saada myötätuntonne!

Myötätuntonne? Tulkitse: tukirahanne.

Ja hän jatkaa:

Pariisin nautinnot tarjoavat työtä ja kulutustuotteita maakunnille, ja rikkaiden ylellisyydet merkitsevät palkkaa ja leipää kahdellesadalletuhannelle eri alan

² Bastiat viittaa ensimmäiseen Maailmannäyttelyyn, joka pidettiin Lontoossa 1851 (suom. huom.).

työläiselle, jotka elävät monitahoisella teatterialalla ympäri tasavaltaa ja saavat näistä Ranskan kuuluisaksi tekevästä jaloista nautinnoista toimeentulonsa sekä elämän välttämättömyydet perheidensä ja lapsiensa elättämiseksi. Heille annatte nämä 60 000 frangia. [Erittäin hyvä! Erittäin hyvä! Paljon aplodeja.]

Omalta osaltani minun on sanottava: ”Hyvin huono! Hyvin huono!” Mielipiteeni rajoittuu luonnollisesti taloudelliseen kysymykseen, jota parhaillaan käsittelemme.

Kyllä, teatterityöläisten taskuihin menee ainakin osa näistä 60 000 frangista lukuun ottamatta mahdollisiin lahjuksiin matkalla kuluvia siivuja. Jos asiaa tutkailee tarkemmin saattaa jopa ilmetä, että pääosa kakusta löytää tiensä muualle ja työläiset ovat onnekkaita, jos heille jää jäljelle joitain murusia! Mutta hyväksytään argumentin vuoksi koko summan menevän maalareille, sisustajille, somistajille, kampaajille jne.

Tämä on näkyvää.

Mutta mistä tukiraha tulee? Tämä on kolikon *toinen* puoli, ja yhtä tärkeä kuin edellinenkin. Mistä nämä 60 000 frangia kumpuavat? Ja *minne ne menisivät*, ellei lainsäätäjä ohjaisi niitä ensin Rue Rivolille ja sen jälkeen Rue Grenellen suuntaan?

Tämä on näkymätöntä.

Tuskin kukaan pystyy ajattelemaan lainsäädännöllisen äänestyksen saaneen ne kuoriutumaan äänestysuurnasta puhtaana lisänä kansallisen varallisuuteen; tai että ilman kyseistä maagista äänestystä nämä 60 000 frangia olisivat jääneet ikuisesti näkymättömiksi ja huomaamatta. On myönnettävä, että enemmistö pystyy päättämään ainoastaan ottavansa yhdestä paikasta ja lähettävänsä jonkin muualle, ja jos enemmistö ottaa yhden suunnan, se tarkoittaa heidän ainoastaan poikkeavan toisesta.

Tämän takia on selvää, että kun veronmaksajalta verotetaan yksi frangi, hänelle ei ole sitä enää käytössään. Häneltä selvästi anastetaan jokin yhden frangin tuoma nautinto; ja työmieheltä, joka olisi vastaanottanut sen häneltä, viedään tämän määrän mukainen ansio.

Älkäämme siis uskoko lapsellisesti äänestyksen 60 000 frangista *lisäävän* mitään kansalliseen hyvinvointiin tai työllisyyteen. Se siirtää omistuksia, se siirtää palkkoja – ja siinä kaikki.

Voidaanko sanoa sen korvaavan yhden tyyppisen tarpeen ja työn tarpeilla ja töillä, jotka ovat kiireellisempiä, moraalisempia ja perustellumpia? Olen eri mieltä: sanon, että ottamalla 60 000 frangia veronmaksajilta vähennätte työläisten, ojankaivajien, timpurien ja seppiä palkkoja ja samassa suhteessa nostatte laulajien, kampaajien, sisustajien ja somistajien palkkoja. Mikään ei todista tämän jälkimmäisen luokan olevan edellistä tärkeämpi. Lamartine ei esitä tätä väitettä. Hän itse mainitsee teatterityön olevan *yhtä* hedelmällistä ja tuottavaa kuin minkä tahansa muunkin (*mutta ei enempää*); ja tätä sopii epäillä, sillä paras todiste teatterityön vähemmästä tuottavuudesta muihin töihin verrattuna on, että muita pyydetään tukemaan sitä.

Mutta tämä erilaisten töiden luontainen arvo ja ansio ei muodosta minkäänlaista osaa nykyisessä aiheessani. Minun tulee ainoastaan osoittaa, että jos Lamartine ja hänen perusteluilleen aplodeja antaneet ovat yhdeltä puolelta nähneet näyttelijöiden tarpeita tyydyttävien tuottajien ansioiden lisääntyneen, kuuluu heidän toiselta puolelta nähdä ansioiden häviäminen veronmaksajien tarpeita tyydyttävien tuottajien taholta. Jos he eivät tätä tee, he ovat tehneet itsensä naurunalaiseksi erehtyessään pitämään uudelleenjakamista *lisäyksenä*. Jos he pysyvät uskollisena opilleen, heidän tulisi pyytää ääretöntä tukea, sillä se mikä pitää paikkansa yhdelle ja 60 000 frangille, pitää samoissa olosuhteissa paikkansa myös miljardille frangille.

Verojen ollessa keskustelun kohteena tulisi niiden hyödyllisyys todistaa asian ytimeen menevin perustein eikä tämän kaltaisilla onnettomin vaatimuksin: ”Julkinen kulutus pitää työväestön elossa.” Tämä vaatimus tekee virheen kätkiessään olennaisen tosiasian, joka on tärkeää tiedostaa: nimittäin, että *julkinen kulutus on aina korvaavaa yksityiseen kulutukseen nähden*. Siten se saattaa hyvinkin tukea yhtä työläistä toisen sijaan, mutta se ei lisää mitään työväestölle kokonaisuutena. Argumentti on muodikas, vaikkakin melko järjetön sen perusteluiden virheellisyyden vuoksi.

5. Julkiset työt

Mikään ei ole luonnollisempi kuin kansakunta, joka vakuututtuaan hankkeen yhteisöä hyödyttävästä vaikutuksesta toteuttaa sen kansalaisilta kerätyillä varoilla. Mutta tunnustan menettäväni malttini kuullessani hankkeita edistettävän tällä taloudellisella virhekäsityksellä: ”Kaiken lisäksi se luo työllisyyttä.”

Valtio avaa tien, rakentaa palatsin, korjaa kadun, kaivaa kanaalin; näillä hankkeilla se antaa töitä tietyille työntekijöille. *Tämä on näkyvää.* Mutta se riistää muilta työntekijöiltä työllisyyttä. *Tämä on näkymätöntä.*

Oletetaan tien olevan valmisteilla. Tuhat työntekijää saapuu joka aamu, menee kotiin illalla ja saa palkkaa – tämä on varmaa. Jos tietä ei olisi määrätty tehtäväksi, jos rahoitusta siihen ei olisi myönnetty, näillä hyvillä ihmisillä ei olisi tätä työtä tai palkkaa – tämä on myös varmaa.

Mutta onko tässä kaikki? Eikö toiminta sisällä muutakin, kun kaikki seikat otetaan huomioon? Laskeutuvatko miljoonat frangit Fouldin ja Bineau'n kirstuihin kuusta samalla hetkellä jolloin Dupin sanoo empaattiset sanat: ”Kokous on hyväksynyt...”? Jotta kehityskulku olisi täydellinen, eikö valtion tule järjestää rahojen hankinta yhtä lailla niiden kuluttamisen kanssa? Eikö sen tule laittaa veronkerääjänsä ja veronmaksajansa työhön, ensimmäisen keräämään ja jälkimmäisen maksamaan?

Tutkikaa kysymystä sen molemmilta puolilta. Kun ilmaisette mitä valtio aikoo tehdä äänestetyillä miljoonilla, älkää jättäkö mainitsematta myöskään mitä veronmaksajat olisivat tehneet samoilla miljoonilla mutta eivät enää pysty. Tällöin ymmärrätte julkisen hankkeen olevan kaksipuolinen kolikko. Toiseen puoleen on kaiverrettu työntekijä työssä, tällä tunnuksella: *tämä on näkyvää*; toisella puolella on työtön työläinen, tällä tunnuksella: *mikä on näkymätöntä*.

Virheellinen käsitys, jota pyrin oikaisemaan tässä esseessä, on paljon vaarallisempi, kun sitä sovelletaan julkisiin töihin, koska sitä käytetään oikeutuksena mitä mielivaltaisimpiin ja ylenpalttisiin hankkeisiin. Koska rautatiestä tai sillasta on

todellista hyötyä, tähän tosiasiaan vetoaminen riittää argumentiksi niiden puolesta. Mutta ellei tämä ole mahdollista, mikä neuvoksi? Silloin täytyy turvautua tähän hölynpölyyn: ”Meidän tulee luoda työtä työläisille.”

Tämän mukaisesti Champ-de-Marsin penkereet määrätään ensin tehtäviksi ja sen jälkeen hävitettäviksi. Suuren Napoleonin sanotaan luulleen tehneensä merkittävän epäitsekään työn käskiessään kaivaa ojia ja sen jälkeen täyttää ne. Hän myös sanoi: ”Mitä merkitystä lopputuloksella on? Haluamme ainoastaan nähdä vaurauden leviävän työväenluokan keskuuteen.”

Mennään asian ytimeen. Raha luo meille illuusion. Kun vaaditaan kaikkien kansalaisten osallistuvan yhteiseen hankkeeseen rahan muodossa, tämä tarkoittaa todellisuudessa vaatimusta fyysisestä yhteistyöstä, sillä jokainen joutuu hankkimaan työllään vaaditut verorahat. Jos kaikki kansalaiset kutsuttaisiin koolle toteuttamaan kaikille hyödyllinen hanke, tämä olisi helposti ymmärrettävissä; heidän korvauksenaan olisi työstä saatu lopputulos. Mutta jos heidät koollekutsumisen jälkeen pakotetaan työllistymisen vuoksi rakentamaan teitä joita kukaan ei käytä ja palatseja joissa kukaan ei tule asumaan, se olisi naurettavaa, ja heillä olisi oikeus vastalauseeseen: ”Tämä työ ei kuulu meille. Me työskentelemme mieluummin omaksi hyväksemme.”

Kansalaisten yhteistyön vaatiminen rahassa työn sijaan ei muuta mitään yleisissä tuloksissa. Jos yhteistyö tapahtuu työpanoksen muodossa, kaikki jakavat menetykset. Mutta rahaa käytettäessä valtion työllistämät välttävät oman osansa menetyksistä lisäämällä vielä paljon siihen, mitä muut kansalaiset ovat jo joutuneet kärsimään.

Perustuslaissa on kohta, joka määrää:

”Yhteiskunta tukee ja edistää työllisyyden kehitystä... luomalla sopivia julkisia hankkeita valtion, läänien ja kuntien kautta keinona työllistää työn tarpeessa olevia henkilöitä.”

Tällä veronmaksajien häiritsemisellä saattaa olla käyttöä tilapäisenä keinona hätätilatapauksessa tai raskaan talven aikana. Se toimii vakuutuksen tavoin. Se ei lisää

mitään työvoimaan tai palkkoihin vaan ottaa työtä ja palkkoja vakauden ajalta ja antaa ne tappiota tehden vaikeiden aikojen hyväksi.

Pysyvänä, yleisenä, järjestelmällisenä toimenä kyseessä ei ole muuta kuin turmiollinen huijaus, mahdottomuus ja ristiriitaisuus, joka pitää suuren metakan siitä vähästä työstä jota se on tukenut, *joka on näkyvää*, ja peittää paljon suuremman määrän työtä jonka se on estänyt, *joka on näkymätöntä*.

6. Välikädet

Yhteiskunta on kaikkien ihmisten toisilleen joko pakosta tai vapaaehtoisesti tekemien palveluiden kokonaisuus: toisin sanoen *julkisia ja yksityisiä palveluja*.

Ensimmäinen, joka on lain määräämä ja asettama eikä siis helppo muuttaa aina tarpeen vaatiessakaan, voi pysyä pitkään voimassa kauan sen hyödyllisyyden hävittyä ja silti kantaa *julkisen palvelun* nimeä, jopa silloin kun se on enää julkinen riesa. Jälkimmäinen kuuluu yksilön oman vastuun alueelle. Jokainen antaa ja vastaanottaa mitä haluaa tai mihin pystyy neuvoteltuaan siitä ensin. Näillä palveluilla oletetaan aina olevan todellinen hyöty niiden suhteellisella arvolla tarkasti mitattuna.

Tästä syystä ensiksi mainitut pysyvät niin usein muuttumattomina jälkimmäisten noudattaessa kehityksen lakia.

Vaikka liioiteltu julkisten palveluiden kehitys, mukaan lukien siihen sisältyvän voimien tuhlauksen, pyrkii luomaan vahingollista loismaisuutta yhteiskunnassa, moni nykyaikaisen ajattelun koulukunta liittää tämän ominaisuuden kummallisesti vapaaehtoiisiin, yksityisiin palveluihin yrittäessään muuntaa ammatit toiminnoiksi.

Nämä liikkeet ovat kiivaita vastustamaan niitä, joita ne kutsuvat välikäsiksi. Liikkeet hävittäisivät mielellään kapitalistin, pankkiirin, keinottelijan, yrittäjän, liikemiehen ja kauppiaan syyttäen heitä tuottajan ja kuluttajan väliintulosta molempien kynimiseksi antamatta heille mitään arvokasta. Tai paremminkin he siirtäisivät näiden työt valtiolle, koska näitä työtehtäviä ei voida lopettaa.

Sosialistit vehkeilevät näyttämällä yleisölle sen, mitä he maksavat *välittäjien* palveluista, mutta piilottavat sen, mitä heidän täytyisi maksaa valtiolle. Jälleen kerran kyseessä on tyypillinen ristiriita sen välillä, mikä on silmiemme edessä ja mikä on oivallettavissa ainoastaan mielessä – eli *näkyvän ja näkymättömän*.

Erityisesti vuoden 1847 pulan aikana sosialistinen koulukunta pyrki ja onnistui tekemään tunnetuksi kohtalokkaan teoriansa. He tiesivät erittäin hyvin, että kaikkein

mielettömimmilläkin ajatuksilla on mahdollisuus menestyä kärsivien ihmisten keskuudessa: *malesuada fames*.³

”Ihmisen hyväksikäyttö, ruualla keinottelu, monopoli” – näiden ylevien sanojen avittamina he alkoivat mustamaalata kaupankäyntiä ja kyseenalaistaa sen hyötyjä.

”Miksi”, he sanoivat, ”jättää kauppiaalle ruuan tuonti Yhdysvalloista ja Krimiltä? Mikseivät valtio, läänit ja kunnat järjestä ruuan saantia ja varastointia? Ne myisivät *nettohinnalla* ja ihmisraukat vapautuisivat osoittamasta kunnioitusta vapaalle, siis ahneelle, itsekkäälle ja anarkistiselle kaupankäynnille.”

Kunnioitus, jota ihmiset osoittavat yrityksille, *on näkyvää*. Kunnioitus, jota ihmiset joutuisivat osoittamaan valtiolle tai sen edustajille sosialistisessa järjestelmässä *on näkymätöntä*.

Mitä tämä niin sanottu kunnioitus oikein merkitsee? Se tarkoittaa, että kaksi ihmistä tekee toisilleen palveluksen omasta tahdostaan vapaan kilpailun paineen alaisena neuvottelemaansa hintaan.

Nälkäisen vatsan sijaitessa Pariisissa ja viljan Odessassa kärsimys ei lopu, ennen kuin vilja saavuttaa nälkäisen vatsan. Tämä voidaan toteuttaa kolmella tavalla. Ensimmäkin nälkiintyneet henkilöt voivat itse käydä noutamassa viljansa. Toiseksi, he voivat antaa sen kauppiaiden hoidettavaksi. Tai kolmanneksi, he voivat kerätä keskuudestaan vaaditut verot ja antaa asian viranomaisten hoidettavaksi.

Mikä näistä kolmesta tavasta sisältää suurimmat hyödyt?

Mitä vapaampia, valistuneempia ja kokeneempia ihmiset ovat kaikkina aikoina ja kaikissa maissa olleet, sitä useammin he ovat valinneet *vapaaehtoisesti* toisen vaihtoehdon. Mielestäni tämän on jo riittävä peruste tämän vaihtoehdon puolesta. En pysty uskomaan ihmiskunnan kokonaisuutena pettävän itseään asiassa, joka koskettaa sitä niin läheisesti.

³ “Nälkä on huono neuvonantaja.” Sitaatti on peräisin Vergiliuksen runoelmasta *Aeneis* (suom. huom.).

Mutta tutkitaan asiaa kuitenkin tarkemmin.

Kaikkien 36 miljoonan kansalaisen saapuminen Odessaan tarvitsemaansa viljaa hakemaan on ilmiselvästi mahdottomuus. Näin ensimmäinen vaihtoehto ei johda mihinkään. Kuluttajat eivät voi toimia itse. Heidän täytyy kääntyä välikäsien puoleen, joko viranomaisten tai kauppiaiden.

Mutta tarkastellaan ensimmäistä vaihtoehtoa kaikkein luonnollisimpana. Pohjimmiltaan nälkäinen on itse vastuussa ruokansa hankkimisesta. Tämä *tehtävä* on hänen huolenaiheensa – *palvelus* hänelle itselleen. Jos joku toinen henkilö, millä tahansa perustein, suorittaa tämän *palveluksen* ja ottaa tehtävän itselleen, tälle henkilölle kuuluu korvaus. Tarkoitan tällä, että *välittäjän* palvelukseen sisältyy oikeus korvauksiin.

Mutta jos meidän täytyy kääntyä ”loisen” puoleen, kuten sosialistit heitä kutsuvat, niin kysyn, kumpi loisista on vähemmän vaateliias, kauppias vai virkamies?

Liiketoiminta (olettaen, että se on vapaata, sillä muuten minulla ei ole mitään argumentoitavaa) oman etunsa mukaisesti tutkii vuodenaikoja, sadon päivittäistä tilaa, vastaanottaa tietoa ympäri maailmaa ja ennakoii tarpeita ennakoidakseen varotoimenpiteet. Se pitää laivoja valmiustilassa, sillä on yhteyksiä kaikkialle, sen välittömänä etuna on ostaa mahdollisimman halvalla hinnalla, olla taloudellinen kaikissa toiminnoissa ja pyrkiä mahdollisimman suuriin tuloksiin mahdollisimman pienin ponnisteluin. Kaikki kauppiaat (eivät pelkästään ranskalaiset) ympäri maailman ovat valmiit toimittamaan Ranskalle apua tarvittaessa, ja jos on heidän etunsa mukaista suorittaa tehtävät mahdollisimman vähäisin kuluin, niin heidän keskinäinen kilpailunsa johtaa samalla tavoin kuluttajien hyötymiseen realisoiduista säästöistä. On kauppiaan edun mukaista myydä saapunut vilja mahdollisimman pikaisesti riskien välttämiseksi, kotiuttaa voittonsa ja aloittaa tilaisuuden tullen uudelleen. Hintavertailun ohjaamana kauppiaat jakavat ruuan maanlaajuisesti aloittaen aina sieltä, missä puute on kovinta eli sieltä missä kysyntä on suurinta. On mahdotonta kuvitella *organisaatiota*, joka on paremmin suunniteltu vastaamaan tarpeessa olevien intressejä. Tämän organisaation kauneus, jota sosialistit eivät

huomaa, juontuu tarkalleen tosiasiaista, että se on vapaata eli vapaaehtoista. Pitää toki paikkansa, että kuluttajan täytyy maksaa liikemiehelle kuljetuksesta, rahdista, varastoinnista, komissioista jne., mutta tuskin on järjestelmää, jossa viljan kuluttaja välttyy maksamasta kuljetuskuluja? Korvaus *käytetyistä palveluista* täytyy myös maksaa, mutta mitä tulee välikäden osuuteen, se vähenee *minimiin* kilpailun ansiosta. Ja mitä tulee järjestelmän oikeudenmukaisuuteen, olisi erittäin omituista, jos Pariisin artesaanit eivät työskentelisi Marseillen kauppiaille, kun Marseillen kauppiaat työskentelevät Pariisin artesaaneille.

Mitä tapahtuisi, jos valtio korvaisi kauppiaat sosialistien suunnitelman mukaisesti? Haluaisin kuulla mistä kansan taloudelliset edut koituvat. Koostuvatko ne ostohinnasta? Kuvitelkaa neljäkymmentuhannen kunnan edustajien saapuvan Odessaan tietynä päivänä, jolloin viljaa tarvitaan: kuvittele tämän vaikutus hintoihin. Koostuvatko säästöt kuluista? Tarvittaisiinko vähemmän aluksia, vähemmän merimiehiä, vähemmän kuljetuksia, vähemmän varastoja, vai vapautetaanko meidät näiden maksamisen välttämättömyydestä? Saataisiinko säästö kauppiaiden voitoista? Menisivätkö virkamiehenne Odessaan ilman korvausta? Matkustaisivatko ja työskentelisivätkö he veljeyden periaatteesta? Eikö heidän tarvitse tulla toimeen? Eikö heille tarvitse maksaa ajankäytöstä? Ja luuletteko etteivät nämä ylitä tuhatkertaisesti sitä kahta tai kolmea prosenttia, jonka kauppias ansaitsee, hintatasolla jonka hän on valmis takaamaan?

Ja kuvitelkaa niin monen veron kantamisesta ja niin suuren ruokamäärän jakelusta koituvia hankaluuksia. Kuvitelkaa epäoikeudenmukaisuuksia ja väärinkäytöksiä, jotka ovat erottamaton osa tällaisia hankkeita. Kuvitelkaa valtiolle lankeavaa raskasta vastuuta.

Sosialistit, jotka ovat keksineet nämä hullutukset ja jotka istuttavat ne massojen mieliin ahdingon hetkinä, auliisti myöntävät itselleen tittelin ”edistyneet ihmiset”, ja on olemassa todellinen vaara, että tottumus, joka on kieltien tyranni, juurruttaa termin ja sen sisältämän näkemyksen. Edistyneet! Termi olettaa näiden henkilöiden olevan tavallisia ihmisiä kauaskatseisempia, että heidän ainoa vikansa on olla aikaansa edellä, ja että ellei vielä ole tullut aika tukahduttaa tiettyjä loismaisiksi väitettyjä yksityisiä palveluja, syy tähän kuuluu yleisölle, joka ei ole vielä kääntynyt

sosialismiin. *Omaa* järkeäni ja ymmärrystäni vastaa juuri päinvastainen näkemys, enkä tiedä mihin barbaariseen vuosisataan meidän tulisi palata, jos vajoaisimme sosialistien ymmärryksen tasolle tässä asiassa.

Nykyaikaiset sosialistiset ryhmittymät vastustavat jääräpäisesti yhdistymisenvapautta nykypäivän yhteiskunnassa. He ylenkatsovat tosiasiaa, että sääntelystä vapaa yhteiskunta on todellisesti yhdistynyt, paljon edistyneempi kuin yksikään heidän hedelmällisestä mielikuvituksestaan kumpuava.

Valaisen tätä esimerkillä.

Ennen kuin henkilö aamulla herättyään voi laittaa takin päälleen, pala maata on täytynyt aidata, möyhiä, kuivata, kyntää, viljellä ja kasvattaa siinä jotakin kasvia; lammaslauma on täytynyt syöttää ja niiden villa kerä, ja villa on täytynyt kehrätä, kutoa, värjätä ja tehdä kankaaksi; ja tämä kangas on täytynyt leikata, ommella ja valmistaa vaatteeksi. Ja tämä toimenpiteiden sarja sisältää monia muita: työkalut, joita tarvitaan kyntöön, kerintään, vajoihin, hiileen, koneisiin, kuljetukseen jne.

Jos yhteiskunta ei olisi erittäin todellisesti yhdistynyt niin kuin se on, jokaisen, joka haluaa takin, tulisi välttämättömyyden pakosta alistua työskentelemään yksin; tämä tarkoittaa kaikkien lukemattomien työsarjojen toteuttamista ensimmäisestä hakun iskusta viimeiseen neulan pistoon.

Mutta lajillemme tunnusomaisen yhteisöllisyyden ansiosta nämä toiminnot ovat jakaantuneet lukuisten työntekijöiden kesken ja ne jatkavat jakaantumista yhteiseksi hyväksi kulutuksen voimistuessa pisteeseen, jossa yksi tällainen erikoistunut toiminta pystyy kannattelemaan uutta toimialaa. Tämän jälkeen seuraa tulojen jako, joka vastaa jokaisen koko työlle tuomaa arvoa. Jos tämä ei ole yhdistymistä, niin haluaisin tietää mikä on.

On huomattava, ettei yksikään työntekijöistä ole tuottanut pienintäkään raakamateriaalin osasta tyhjästä. He ovat rajoittuneet tekemään keskinäisiä palveluksia toisilleen ja auttamaan toisiaan yhteistä tavoitetta varten, ja jokainen ryhmä toimii *välikäsinä* suhteessa toisiinsa. Jos esimerkiksi kuljetustoimi muodostuu

hankkeen kuluessa riittävän tärkeäksi työllistämään yhden henkilön, kehruu toisen ja punonta kolmannen, miksi ensimmäistä tulisi pitää enemmän loisena kuin kahta muuta? Kuljetuksen on toimittava, eikö olekin? Eikö sen suorittaja käytä siihen omaa aikaansa ja vaivaansa? Ja eikö hän siten säästä sen muilta työtovereiltaan? Tekevätkö nämä häntä enemmän vai ainoastaan jotain muuta? Eivätkö he kaikki ole palkkaansa nähden, toisin sanoen osuudestaan tuotoista, tasa-arvoisesti riippuvaisia laista, joka rajoittaa sen *neuvoteltuun hintaan*? Eivätkö työnjako ja järjestelyt, jotka on päätetty täysin vapaasti, palvele yhteistä hyvää? Tarvitsemmeko siis sosialistia, joka tulee suunnittelun varjolla omavaltaisesti tuhoamaan vapaaehtoiset järjestelymme, lopettamaan työnjaon, korvaamaan yhdistyneet toiminnot erillisillä ja kääntämään sivilisaation kehityksen suunnan päinvastaiseksi?

Onko kuvailemani yhdistyminen yhtään vähemmän yhdistymistä, koska jokainen liittyy siihen ja poistuu siitä vapaaehtoisesti, valitsee paikkansa siitä, arvioi ja neuvottelee itse, on vastuussa omasta toiminnastaan ja tuo liittää siihen oman etunsa voiman ja vakaumuksen? Tarvitseeko todellinen yhdistyminen niin sanottua uudistajaa, joka tulee väliin pakottaen suunnitelmansa ja tahtonsa meihin, ja keskittäen ikään kuin koko ihmiskunnan itseensä?

Mitä enemmän näitä ”edistyksellisiä” koulukuntia tarkastelee, sitä enemmän tulee vakuuttuneeksi niiden ytimessä majailevan pelkästään erehtymättömäksi julistautuneen tietämättömyyden, joka vaatii yksinvaltiaan oikeuksia tämän erehtymättömyyden nimissä.

Toivon, että lukija paheksu tätä pientä poikkeamaa sivuraiteelle. Se ei kuitenkaan ehkä ole täysin perusteeton näinä aikoina, jolloin saint-simonilaisten⁴ kirjojen sivuilta, *falansterien*⁵ puolestapuhujilta ja *Icarian*⁶ ihailijoilta virtaa jatkuvaa välikäsien kritiikkiä, joka täyttää lehdistön ja kansalliskokouksen ja muodostaa vakavan uhan työn ja kaupankäynnin vapaudelle.

⁴ Claude-Henri de Rouvroy, Saint-Simonin kreivi (1760–1825) oli [ranskalainen taloustieteilijä](#) ja [filosofi](#), jota pidetään ranskalaisen sosialismin perustajana.

⁵ Falansteri (phalanstère) oli utopistisocialisti Charles Fourierin (1772–1837) visioima asuinrakennus falangien, 1600 hengen itsenäisten yhteisöiden jäsenille.

⁶ Bastiat viittaa ranskalaisen utopistisocialistin ja filosofin Étienne Cabet'n (1788-1856) teokseen *Voyage en Icarie* (“Matka Icariaan”, 1840). Cabet perusti 1840-luvulla lukuisia Icaria-nimisiä yhdyskuntia Yhdysvaltoihin.

7. Kaupan rajoittaminen

Herra Protektionisti (nimen keksi Charles Dupin, en minä) omisti aikansa ja varallisuutensa mailtaan löytyneen malmin muuntamiseksi raudaksi. Koska luonto oli avokätisempi belgialaisille, he toimittivat ranskalaisille rautaa halvemmalla kuin herra Protektionisti, mikä tarkoittaa, että ranskalaiset pystyivät hankkimaan tietyn määrän rautaa *vähemmällä työllä* ostamalla sen kunniallisilta flaamilaisilta. Näin he käyttivät tilannetta täysin hyväkseen oman etunsa ohjaamina, ja joka päivä suuri joukko naulantekijöitä, metallityöläisiä, vaununtekijöitä, mekaanikkoja, seppiä ja auramiehiä joko meni itse tai lähetti välikäsiä hankkimaan rautaa Belgiasta. Herra Protektionisti ei pitänyt tästä lainkaan.

Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli lopettaa tämä väärinkäyttö omakätisellä suoralla väliintulolla. Tämä oli varmasti vähintä mitä hän saattoi tehdä, sillä pelkästään häntä vahingoitettiin. Otan karbiiniini, hän sanoi itsekseen. Laitan neljä pistoolia vyölleni, täytän lippaat, laitan miekan vyölle ja näin varustettuna siirryn rajalle. Siellä tapan ensimmäisen metallityöläisen, naulantekijän, sepän, mekaanikon tai lukkosepän, joka tulee etsimään omaa hyötyään minun hyötyni sijaan. Saavatpahan opetuksen!

Lähdön hetkellä herra Protektionisti epäröi hetken ja hänen sotaisa innokkuutensa tyyntyi hiukan. Hän sanoi itselleen: ”Ensinnäkin on hyvin mahdollista, että raudan ostajat, maanmieheni ja viholliseni, suuttuvat aikeestani ja sen sijaan että antaisivat tappaa itsensä tappavatkin minut. Lisäksi vaikka kaikki palvelijani auttaisivat minua, emme pystyisi vartioimaan koko rajaa. Lopuksi koko toiminta maksaisi minulle liian paljon, enemmän kuin tuloksista olisi hyötyä.”

Herra Protektionisti oli jo tyytymässä surulliseen kohtaloonsa, olemaan ainoastaan yhtä vapaa kuten kaikki muutkin, kunnes sai erinomaisen ajatuksen.

Hän muisti, että Pariisissa on suuri lakitehdas. Mikä on laki? hän kysyi itseltään. ”Se on toimenpide, jota kaikkien tulee noudattaa, oli se hyvä tai huono, kunhan se on säädetty. Sen täytäntöönpanosta vastaavat julkiset poliisivoimat, joiden järjestämiseksi kerätään miehiä ja rahaa koko kansakunnalta.

Jos vain saisin suuren pariisilaisen tehtaan hyväksymään lain, joka kieltää belgialaisen raudan, saisin seuraavat tulokset: valtio korvaisi muutamat palvelijani, jotka aioin lähettää rajalle, kahdellakymmenellä tuhannella uppiniskaisten seppien, kengittäjien, artesaanien, mekaanikkojen, lukkoseppien, naulaseppien ja työläisten pojilla. Ja pitääkseen nämä kaksikymmentätuhatta tulliviranomaista hyvissä mielen ja ruumiin voimissa se jakaisi näille 25 miljoonaa frangia, jotka se ottaisi sepiltä, naulasepiltä, artesaaneilta ja työläisiltä. He vartioisivat rajaa paljon paremmin; ei maksaisi minulle mitään; myisin rautaa omalla hinnallani ja saisin katsella tyytyväisenä kunnan ihmisten häpeällistä huijaamista. Se antaisi näille itsensä kaiken eurooppalaisen kehityksen airuiksi julistaneille opetuksen. Se olisi nokkela temppu ja yrityksen arvoinen!”

Niin herra Protektionisti meni lakitehtaaseen. (Toisella kertaa kerron ehkä synkän tarinan hänen toimistaan siellä; nyt haluan puhua ainoastaan siitä, mitä hän teki avoimesti ja kaikkien nähden.) Hän esitti heidän ylhäisyyksilleen lainsäätäjille seuraavat perustelut:

”Belgialaista rautaa myydään Ranskassa kymmenellä frangilla, mikä pakottaa minut myymään samalla hinnalla. Myisin mieluummin viidellätoista frangilla, mutta en voi tehdä näin tämän kirokun belgialaisen raudan takia. Pyydän teitä valmistamaan lain, joka estää belgialaisen raudan saapumisen Ranskaan. Nostan hintaani välittömästi viidellä frangilla näillä seurauksilla:

Jokaista sataa rautakiloa kohden, jotka toimitan kansalle, saan kymmenen frangin sijaan viisitoista frangia; työllistän lisää ihmisiä. Työntekijäni ja minä kulutamme paljon enemmän pitkien matkojenkin päähän tavarantoimittajiemme suureksi hyödyksi. Kun tavarantoimittajillamme on näin suuremmat markkinat, he tilaavat lisää teollisuudelta, ja näin vaikutus leviää vähitellen koko maahan. Tämä arkkuuni tiputtamanne kultakolikko aiheuttaa kuin järveen heitetty kivi loputtoman määrän sisäkkäisiä renkaita, jotka säteilevät pitkiä matkoja kaikkiin suuntiin.”

Lainsäätäjät äänestivät kiellon puolesta hurmaantuneina hänen luennostaan ja riemastuneina siitä, kuinka helppoa lainsäädännöllä on edistää ihmisten vaurautta. ”Puhutaan työllisyydestä ja säästämisestä”, he sanoivat, ”mitä hyötyä on näistä

tuskallisista tavoitteista kansakunnan varallisuuden kasvattamiseksi, kun kaikki mitä tarvitaan on lain säätäminen?”

Ja totta tosiaan, lailla oli kaikki herra Protektionistin ennustamat seuraukset, mutta sillä oli myös muutamia muita seurauksia, joita hän ei ollut nähnyt. Tehdäksemme hänelle oikeutta: hänen perustelunsa eivät olleet *virheellisiä*, ainoastaan *epätäydellisiä*. Pyytäessään etuoikeutta hän oli osoittanut *näkyvät* vaikutukset mutta jättänyt huomiotta *näkymättömät*. Hän esitteli ainoastaan kaksi henkilöä, kun koko kuvaan liittyy kolme. Meidän tehtävänä on korjata tämä tahaton tai harkittu laiminlyönti.

Viisi frangia, jotka lainsäädännöllä ohjataan herra Protektionistin kirstuun, hyödyttävät häntä itseään sekä niistä työllistyviä. Ja jos tämä laki olisi aiheuttanut kultakirstun laskeutumisen kuusta, näiden hyvien seurauksien vastapainona ei olisi mitään huonoja vaikutuksia. Valitettavasti arvoituksellinen kulta ei tipu kuusta vaan sepän, naulasepän, vaununtekijän, kengittäjän, työläisen tai laivanrakentajan taskusta. Lyhyesti sanottua Matti M. Kansalaiselta, joka antaa sen saamatta itse grammaakaan enempää rautaa kuin maksaessaan siitä kymmenen frangia. Heti tulee selväksi, että tämä muuttaa tilanteen. Sillä on ilmiselvää, että herra Protektionistin *hyöty* katetaan Matti M. Kansalaisen *tappioilla*, ja kaiken sen, mitä herra Protektionisti pystyy tekemään kultakirstullaan kansallisen työllisyyden tukemiseksi, Matti M. Kansalainen olisi voinut tehdä itse. Kivi on ainoastaan heitetty toiseen kohtaan järveä, koska laki on estänyt sen heittämisen muualle.

Näin *näkymätön* syrjäyttää *näkyvän*, ja koko operaation lopputuloksena on epäoikeudenmukaisuutta, mikä on vielä valitettavampaa sen tapahtuessa lain aikaansaamana.

Mutta ei tässä kaikki. Oli puhetta kolmannelta taustalle jääneestä henkilöstä. Nyt on aika esitellä henkilö, joka voi selvittää toisen viiden frangin menetyksen. Tällöin meillä on kasassa kaikki toiminnan seuraamukset.

Matti M. Kansalaisella on viisitoista frangia, hänen työnsä tulokset. (Olemme palannet aikaan, jolloin hän oli vielä vapaa.) Mitä hän tekee viidellätoista frangilla?

Hän ostaa jonkin muotiesineen kymmenellä frangilla, ja sillä hän maksaa (tai välittäjä maksaa hänen puolestaan) sata kiloa belgialaista rautaa. Tämän jälkeen hänellä on viisi frangia. Hän ei heitä niitä jokeen vaan (*tämä ei ole näkyvää*) antaa ne jollekin valmistajalle vastineena jostain nautinnosta; esimerkiksi kustantajalle Boussetin teoksesta *Discours Sur L'Histoire Universelle*.

Näin hän on edistänyt *kotimaista liiketoimintaa* viidellätoista frangilla seuraavasti:

10 frangia pariisilaiselle suunnittelijalle

5 frangia kustantajalle

Ja Matti M. Kansalainen on saanut viidellätoista frangillaan kaksi nautinnon kohdetta:

1. sata kiloa rautaa

2. kirjan

Laki astuu voimaan.

Kuinka tämä vaikuttaa Matti M. Kansalaisen olosuhteisiin? Kuinka tämä vaikuttaa kansalliseen liiketoimintaan?

Matti M. Kansalainen pulittaa viisitoista frangia herra Protektionistille ja jää näin ilman kirjan tai muun esineen tuomaa nautintoa. Hän menettää viisi frangia. Tämä täytyy hyväksyä; protektionismin nostaessa hintoja ei voi jäädä huomaamatta, että kuluttaja menettää erotuksen.

Mutta sitten sanotaan *kansallisen työllisyyden* hyötyvän erotuksen verran.

Ei, se ei hyödy. Sillä lain voimaantulon jälkeen se ei ole vilkastunut yhtään aiempaa enempää, ainoastaan viiteentoista frangiin saakka.

Käy vain niin, että lain säätämisen jälkeen Matti M. Kansalaisen viisitoista frangia tukevat metalliteollisuutta, kun ne ennen lakia jaettiin suunnittelijan ja kustantajan kanssa.

Herra Protektionistin suorittamaa väkivaltaa rajalla tai sitä mitä hän saa lain tekemään puolestaan voidaan arvioida hyvin eri lailla moraalisesta näkökulmasta. Jotkut katsovat varkauden menettävän kaiken moraalittomuutensa silloin, kun siitä tulee laillista. Mutta minä en voi kuvitella mitään muuta raskauttavampaa. Olkoon miten vain, taloudelliset vaikutukset ovat samat kummassakin tapauksessa.

Valitusta näkökulmasta riippumatta asiaa puolueettomasti arvioiden tulee johtopäätökseen, ettei laillisesta tai laittomasta varkaudesta seuraa mitään hyvää. Emme kiellä herra Protektionistille, hänen toimialalleen tai kotimaiselle teollisuudelle koituvaa viiden frangin hyötyä. Mutta toteamme sen aiheuttavan myös kaksi menetystä, yhden Matti M. Kansalaiselle, joka maksaa viisitoista frangia kymmenen frangin sijaan; toisen kotimaiselle liiketoiminnalle, joka ei enää vastaanota erotusta. Valitkaa jompikumpi näistä tappioista ja hyvittäkää se hyödyllä jonka myönnämme. Menetys koostuu siitä tappiosta, joka jäi valitsematta.

Tässä opetus: Väkivallan käyttö ei tuota vaan tuhoa. Jos väkivallalla ottaminen todellakin olisi tuottavaa, maamme olisi paljon rikkaampi kuin se on nyt.

8. Koneet

”Kirottu koneet! Niiden vuosi vuodelta kasvava voima syöksee miljoonia työläisiä köyhyyteen riistämällä heiltä työt ja sen myötä palkan ja leivän. Kirottu koneet!”

Tämä parkaisu saa alkunsa tietämättömästä ennakkoluulosta, ja sen kaiut heijastuvat sanomalehtiin.

Mutta koneiden kiroaminen on ihmiskunnan kiroamista!

Minua ihmetyttää, kuinka kukaan voi hyväksyä tällaisen näkemyksen.

Jos se pitää paikkansa, mikä on sen väistämätön looginen lopputulos? Siitä seuraa, että toimeliaisuus, hyvinvointi, vauraus ja onnellisuus ovat mahdollisia ainoastaan tyhmille älyllisesti pysähtyneille kansoille, joille Jumala ei ole suonut tuhoisaa ajattelun, havainnoinnin, yhdistelyn, keksimisen ja vähimmillä panoksilla suurimman hyödyn saavuttamisen lahjaa. Päinvastoin, rääsyt, kurjat tönöt, köyhyys ja pysähtyneisyys ovat väistämätön kohtalo jokaiselle kansalle, joka etsii ja löytää rautaa, tulta, tuulta, sähköä, magneettisuutta sekä kemian ja mekaniikan lakeja – toisin sanoen luonnonvoimia – lisänä sen omiin resursseihin. Silloin on todellakin soveliasta lainata Rousseauin sanoja: ”Jokainen ajatteleva ihminen on rappeutunut eläin.”

Mutta ei tässä kaikki. Jos tämä oppi pitää paikkansa, ja kun kerran kaikki ihmiset ovat ajattelevia ja keksiviä olentoja ja etsivät jokaisena olemassaolonsa hetkenä yhteistyötä luonnonvoimien kanssa ja pyrkivät tekemään kaikkensa mahdollisimman vähällä, vähentämällä työmäärää tai kuluja saadakseen mahdollisimman suuren tyydytyksen mahdollisimman pienellä työmäärällä – on tultava lopputulokseen, että koko ihmiskunta on syöksymässä rappiotilaan, nimenomaan tämän älyllisen kehityspyrkimyksensä takia, joka näyttää piinaavan kaikkia sen jäseniä.

Tilastoista olisi siis käytävä ilmi, että Lancashiren asukkaat hylkäävät koneiden maan ja etsivät työtä Irlannista, jossa niitä ei tunneta. Historian on opetettava, että barbaria pimentää sivistyksen aikakaudet ja että sivistys kukoistaa tietämättömyyden ja

barbarian aikoina.

Tässä ristiriitaisuuksien vyyhdissä on jotakin hätkähdyttävää, mikä kertoo siitä, että ongelman taustalla piilee olennaisia osatekijöitä, joita ei ole valaistu riittävästi.

Koko mysteeri koostuu tästä: *näkyvän* takana sijaitsee *jotain näkymätöntä*. Pysin selvittämään sitä hiukan. Esitykseni on välttämättä aikaisemman toistoa, sillä ongelma on sama kuin ennenkin.

Ellei ihmisiä estetä voimakeinoin, heillä on luontainen taipumus pyrkiä parhaaseen mahdolliseen *sopimukseen – johonkin joka säästää heiltä työtä tarjoten saman määrän tyydytystä –* tulipa tämä etu sitten kykenevältä *ulkomaiselta tuottajalta* tai kykenevältä *mekaaniselta tuottajalta*.

Teoreettinen vastaväite, joka esitetään tätä taipumusta vastaan, pätee molempiin tapauksiin. Kummassakin esitetään moite työpaikkojen vähenemisestä. Kuitenkaan sen todellinen vaikutus ei ole työpaikkapulan aiheuttaminen vaan työvoiman *vapauttaminen* muihin töihin.

Kummassakin tapauksessa sama este – voima – asetetaan käytännössä sitä vastaan. Lainsäätäjät *estää* ulkomaisen kilpailun ja *kieltää* mekaanisen kilpailun. Miten muutenkaan voidaan tukahduttaa kaikille ihmisille luontainen taipumus kuin riistämällä heidän vapautensa?

Pitää paikkansa, että useissa maissa lainsäätäjät estää ainoastaan yhtä näistä kilpailun tavoista ja tyytyy vain nurisemaan toisesta. Tämä todistaa ainoastaan, että näissä maissa lainsäätäjät on epäjohtonmukainen.

Sen ei pitäisi yllättää. Väärällä tiellä epäjohtonmukaisuus on väistämätöntä; ellei näin olisi, ihmiskunta olisi tuhoon tuomittu. Väärää periaatetta ei ole koskaan viety eikä tulla koskaan viemään loppuun saakka. Olen maininnut toisaalla, että järjettömyys on epäjohtonmukaisuuden rajana. Minun tulisi myös lisätä: se on myös sen todiste.

Jatketaan lyhyen esimerkin läpikäyntiä.

Matti M. Kansalaisella oli kaksi frangia, jotka hän maksoi kahdelle työntekijälle.

Mutta nyt hänelle selviää, että painojen ja köysien avulla työmäärä vähenee puoleen.

Näin hän saavuttaa saman edun, säästää frangin ja erottaa toisen työntekijän.

Hän erottaa työntekijän: *tämä on näkyvää.*

Ja pelkästään tämän perusteella sanotaan: ”Katsokaa kuinka kurjuus seuraa sivilisaatiota! Tämän takia vapaus on kohtalokasta tasa-arvolle! Ihmismieli on tehnyt saavutuksen, ja välittömästi työmies on syösty köyhyyden partaalle. Ehkäpä Matti M. Kansalainen voi yhä työllistää kaksi työntekijää, mutta tällöin hän maksaa heille ainoastaan puolet palkasta, sillä he tulevat kilpailemaan keskenään ja tarjoamaan työpanoksensa halvemmallalla hinnalla. Näin rikkaat tulevat rikkaammiksi ja köyhät köyhemmiksi. Yhteiskunta tarvitsee muutosta.”

Erittäin hieno johtopäätös, joka on täysin alkuoletuksen mukainen!

Onneksi alkuoletus ja johtopäätös ovat molemmat väärä, koska puoliksi *näkyvän* ilmiön takana on toinen puoli, *joka on näkymätön.*

Matti M. Kansalaisen säästämä frangi ei ole näkyvissä, eivätkä myöskään tämän säästön välttämättömät vaikutukset.

Seurauksena Matti M. Kansalaisen keksinnöstä hän kuluttaa vain yhden frangin työhön saavuttaakseen tavoitellun hyödyn, ja toinen frangi jää hänelle.

Jos maailmassa on yksi työtön pari käsiä, niin maailmassa on myös kapitalisti työttömän frangin kanssa. Nämä kaksi osasta kohtaavat ja yhdistyvät, ja on päivän selvää, että työvoiman kysynnän ja tarjonnan sekä palkkojen kysynnän ja tarjonnan välinen suhde ei ole millään tavoin muuttunut.

Nyt keksintö ja ensimmäisen frangin palkaksi saanut työläinen tekevät työn, johon

aiemmin tarvittiin kaksi työläistä.

Toisen frangin saanut työläinen tekee uutta työtä.

Mikä siis on muuttunut maailmassa? On saavutettu ylimääräinen kansallinen hyöty. Toisin sanoen innovaatio on ilmainen riemuvoitto – ilmainen hyöty ihmiskunnalle.

Esityksestäni voidaan vetää seuraava johtopäätös:

”Kapitalisti kerää kaiken hyödyn koneista. Työväenluokka, vaikka kärsiikin niistä ainoastaan tilapäisesti, ei koskaan hyödy niistä, koska kuten itse sanotte, koneet *siirtävät* osan kansallisesta liiketoiminnasta, tosin sitä *vähentämättä* mutta myöskään sitä *lisäämättä*.”

Tämän tutkielman puitteissa en voi vastata kaikkiin syytöksiin – ainoa pyrkimykseni on vastustaa sivistymätöntä, laajalle levinnyttä ja vaarallista ennakkoluuloa. Haluan ainoastaan todistaa uuden koneen, joka vapauttaa tietyn määrän työntekijöitä muihin töihin, tuovan *välttämättä* samalla ulottuville rahat heille maksamiseen. Työntekijät ja rahat kohtaavat lopulta tuottaen jotakin, jota oli ennen keksintöä mahdotonta valmistaa. Tästä seuraa, että *keksinnön lopputulos on lisääntynyt tyytyväisyys samalla työmäärällä*.

Kuka hyötyy näistä lisäeduista?

Ensinnäkin toki kapitalisti, keksijä; ensimmäinen joka onnistuu käyttämään konetta – ja tämä on palkkio hänen nerokkuudestaan ja rohkeudestaan. Kuten olemme nähneet, hän saa aikaan säästön tuotantokustannuksissa. Huolimatta siitä, miten säästö kulutetaan (ja se kulutetaan aina) se työllistää saman määrän työntekijöitä kuin kone jätti työttömäksi.

Mutta pian kilpailu pakottaa hänet alentamaan myyntihintaa säästön määrällä.

Ja silloin keksinnöstä ei enää hyödy keksijä vaan tuotteen ostaja, kuluttaja, yleisö mukaan lukien työntekijät – lyhyesti sanottuna koko ihmiskunta.

Näkymätöntä ovat kuluttajille kertyvät säästöt, jotka muodostavat varannon, josta voidaan maksaa palkkoja ja joka korvaa sen, minkä kone aikanaan tyrehdytti.

Palataan aikaisempaan esimerkkiin. Matti M. Kansalainen hankki tuotteen kuluttamalla kaksi frangia palkkoihin.

Keksinnön ansoista käsin tehtävän työn osuus maksaa hänelle enää yhden frangin.

Niin kauan kuin hän myy valmistetun tuotteen samalla hinnalla hän työllistää tuotteen valmistuksessa yhden työntekijän vähemmän: *tämä on näkyvää*. Mutta ylimääräinen työntekijä työllistyy Matti M. Kansalaisen säästämällä frangilla. *Tämä on näkymätöntä*.

Kun Matti M. Kansalainen joutuu alentamaan tuotteen hintaa frangilla asioiden luonnollisen kehityksen ansiosta hän ei tällöin enää säästä frangia eikä vapauta frangia uuden tuotannon kansalliseen työllisyyteen. Mutta sen seuraava saaja, ihmiskunta, ottaa hänen paikkansa. Se joka ostaa hänen valmistamansa tuotteen, maksaa frangin vähemmän, säästää frangin ja välttämättä lisää tämän säästön palkkavarantoon, ja *tämä on jälleen kerran näkymätöntä*.

Koneiden ongelmaan on esitetty toinen, tosiasioihin perustuva ratkaisu.

Koneiden on sanottu vähentävän tuotantokustannuksia sekä vähentävän valmistettujen tuotteiden hintoja. Hinnan alennus aiheuttaa kulutuksen lisääntymisen, mikä edellyttää tuotannon lisäämistä; lopulta on palkattava yhtä monta tai enemmän työntekijöitä kuin tarvittiin ennen keksintöä. Tämän argumentin tukena on esitetty painotoimintaa, kutomista, sanomalehdistöä jne.

Tämä esimerkki ei ole tieteellinen.

Johtopäätös siitä olisi, että jos tuotteen kulutus pysyy ennallaan tai lähellä sitä, koneiden täytyy vahingoittaa työllisyyttä. Näin ei tapahdu.

Oletetaan, että on maa, jossa kaikki käyttävät hattua. Jos hatun hinta pystytään puolittamaan koneiden avulla, siitä ei väistämättä seuraa kulutuksen kaksinkertaistumista.

Sanottaisiinko silloin, että osa kansallisesta työvoimasta on tehty työttömäksi? Kansanomaisen esityksen mukaan kyllä, minun esitykseni perusteella ei. Sillä vaikka yhtään ainutta hattua ei ostettaisi maassa lisää, koko palkkavaranto olisi yhä koskemattomana. Raha, joka ei mene enää hattuteollisuuteen, löytyy kaikkien kuluttajien aikaansaamista säästöistä ja menee koneiden hyödyttömäksi tehneen työvoiman palkkoihin ja edistää kaikkien alojen uutta kehitystä.

Näin asiat itse asiassa tapahtuvat. Olen nähnyt sanomalehtien maksavan 80 frangia, nyt niitä myydään 48 frangilla. Tämä merkitsee tilaajille 32 frangin säästöä. Ei ole varmaa tai ainakaan väistämätöntä, että nämä 32 frangia pysyvät journalismin alalla; mutta on varmaa ja väistämätöntä, että elleivät ne mene sinne, ne menevät muualle. Frangilla lisää sanomalehtiä, toisella ruokaa, kolmannella parempia vaatteita ja neljännellä parempia huonekaluja.

Näin kaikki alat ovat kytköksissä toisiinsa. Ne muodostavat valtavan verkoston, joiden eri osaset viestittävät salaisia kanavia pitkin: yhden säästö hyödyttää kaikkia. On tärkeää ymmärtää, että tehokkuus ei koskaan tapahdu työn ja palkkojen kustannuksella.

9. Luotto

Kaikkina aikoina, mutta erityisesti viime vuosina, ihmiset ovat pyrkineet lisäämään vaurautta lisäämällä luottoa.

En varmasti liioittele mainitessani Pariisin painokoneiden suoltaneen helmikuun vallankumouksen jälkeen ulos yli 10 000 pamflettia ylistäen tätä ratkaisuna *yhteiskunnalliseen ongelmaan*.

Tämä ratkaisu perustuu ainoastaan optiseen harhaan – jos optista harhaa voidaan lainkaan kutsua perustaksi.

Nämä ihmiset aloittavat sekoittamalla kovan rahan tuotteisiin; tämän jälkeen he sekoittavat paperirahan kovaan rahaan; ja näistä kahdesta sekaannuksesta he väittävät johtavansa tosiasioita.

Tämän kysymyksen osalta on aivan välttämätöntä unohtaa raha, kolikot, setelit ja muut välineet, joiden kautta tuotteet siirtyvät kädestä toiseen. On keskityttävä itse tuotteisiin, joista lainan todellinen sisältö koostuu.

Kun maanviljelijä lainaa 50 frangia auran ostoon, hänelle ei todellisuudessa lainata 50 frangia vaan aura.

Ja kun kauppias lainaa 20 000 frangia talon ostoon, hän ei ole velkaa 20 000 frangia vaan talon.

Raha ilmestyy ainoastaan edistämään useiden osapuolten välisiä järjestelyjä.

Petri ei saata olla halukas lainaamaan auraansa, mutta Jukka saattaisi olla kiinnostunut lainaamaan rahojaan. Mitä Ville tekee tässä tapauksessa? Hän lainaa Jukalta rahaa ja näillä rahoilla ostaa Petrin auran.

Mutta tosiasiasa kukaan ei lainaa rahaa sen itsensä vuoksi – raha on ainoastaan

väline, jonka avulla hankitaan tuotteita.

Missään maassa ei ole mahdollista siirtää yhdeltä henkilöltä toiselle enempää tuotteita kuin niitä on olemassa kyseisessä maassa.

Olkoon liikkeellä olevan käteisen ja rahan määrä mikä tahansa, lainaajat kokonaisuutena eivät voi saada enempää auroja, taloja, työkaluja, tarvikkeita ja raaka-aineita kuin kaikki lainoittajat yhdessä pystyvät toimittamaan.

Ei tule unohtaa, että jokainen lainaaja edellyttää luoton antajan ja jokainen lainaaminen sisältää lainan.

Kun nämä seikat huomioidaan, mitä hyötyä on luottolaitoksista? Ne voivat helpottaa lainaajia ja luoton antajia löytämään toisensa ja pääsemään yhteisymmärrykseen. Mutta ne eivät pysty lisäämään välittömästi lainaksi annettujen ja otettujen kohteiden lukumäärää.

Ja silti, jos uudistajia on uskominen, niiden tulisi pystyä tähän, sillä heidän pyrkimyksensä ei ole vähäisempi kuin antaa aurat, talot, työkalut, tarvikkeet ja raaka-aineet kaikkien niitä tarvitsevien käsiin.

Kuinka he kuvittelevat toteuttavansa tämän?

Myöntämällä lainoille valtion takauksen.

Perehdytään asiaan syvemmin, sillä se sisältää sekä *näkyvää* että *näkymätöntä*. Yritetään nähdä molemmat.

Oletetaan, että maailmassa on vain yksi kyntöaura ja kaksi maanviljelijää sitä havittelemassa.

Petrillä on Ranskan ainoa aura. Matti ja Jukka haluavat lainata sen. Matti tarjoaa vakuuksia rehellisyydellään, hyvämaineisuudellaan ja omaisuudellaan. Häneen *uskotaan*, hänellä on *luottoa*. Jukka ei herätä luottamusta tai vähintäänkin vaikuttaa

vähemmän luotettavalta. Tästä seuraa luonnollisesti, että Petri lainaa auransa Matille.

Mutta sosialistien suunnitelmissa valtio tulee väliin ja sanoo Petrille: ”Lainaa aurasi Jukalle. Takaamme, että saat siitä korvauksen. Tämä vakuus on parempi kuin Matin, koska hän pelkää on vastuussa itsestään; ja me, vaikkakin on totta, ettei meillä ole mitään, meillä on koko veronmaksajien omaisuus käytössämme; ja juuri heidän rahoillaan me tarpeen vaatiessa maksamme sinulle takaisin pääoman ja koron.”

Näin Petri lainaa auransa Jukalle; *tämä on näkyvää*.

Ja sosialistit onnittelevat itseään ja sanovat: ”Katso kuinka hyvin suunnitelmamme toimi. Valtion väliintulon ansiosta Jukka-raukka on saanut auran. Hänen ei enää tarvitse kaivaa käsin; hän on matkalla vaurauteen. Tämä on hyvä asia hänelle ja etu koko kansakunnalle.”

Ei, hyvät herrat: tämä ei ole kansakunnalle hyödyksi, sillä asian taustalta löytyy jotain *näkymätöntä*.

On *näkymätöntä*, että aura on Jukan hallussa ainoastaan, koska se ei mennyt Matille.

On *näkymätöntä*, että jos Jukka auraa lapioimisen sijaan, niin Matti joutuu käytännön pakosta alentumaan kaivamiseen auraamisen sijasta.

Siten lainan *lisäyksenä* pidetty ei ole muuta kuin lainan *uudelleen sijoittamista*.

Lisäksi on *näkymätöntä*, että uudelleen sijoittaminen sisältää kaksi syvästi epäoikeudenmukaista tapahtumaa. Se on epäoikeudenmukainen Mattia kohtaan, joka on ansainnut ja hankkinut *luottoa* rehellisyydellä ja toimeliaisuudellaan, ja kokee itsensä riistetyksi. Se on epäoikeudenmukaista veronmaksajia kohtaan, jotka pakotetaan maksamaan heille kuulumaton velka.

Voidaanko väittää, että valtio tarjoaa Matille vastaavat mahdollisuudet kuin se tarjoaa Jukalle? Mutta koska auroja on vain yksi, sitä ei voi lainata kahdelle. Väite palaa aina takaisin toteamukseen, että valtion väliintulon takia lainaa otetaan aina enemmän kuin

sitä voidaan myöntää, sillä aura edustaa tässä käytettävissä olevaa kokonaispääomaa.

Pitää paikkansa, että esimerkki on hyvin yksinkertainen. Mutta asettamalla valtion kaikkein monimutkaisimmat luottolaitokset samaan testiin, seurauksena on edelleen sama lopputulos: luoton uudelleen sijoittaminen sen *lisäyksen* sijaan. Tiettyinä hetkenä tiettyssä maassa on olemassa vain tietty kokonaismäärä saatavissa olevaa pääomaa, ja se kaikki on sijoitettu johonkin. Takaamalla maksukyvyttömiä lainaajia valtio pystyy lisäämään lainaajien määrää sekä nostamaan korkoja (aina veronmaksajan kustannuksella), mutta se ei pysty lisäämään luoton myöntäjien määrää tai luottojen kokonaisarvoa.

Älkää kuitenkaan syyttäkö minua johtopäätöksestä, jota en missään nimessä ole tehnyt. Mainitsen, ettei lain tule keinotekoisesti suosia lainan ottamista mutta en väitä, että sen tulisi keinotekoisesti hillitä sitä. Jos oletetussa järjestelmässämme tai muualla ilmenee esteitä luotonannon laajuudessa tai luoton hakemisessa, poistettakoon nämä lailla – mikään ei ole sen oikeudenmukaisempaa. Mutta tämä yhdessä vapauden kanssa on kaikki, mitä nimensä veroinen yhteiskunnan uudistaja voi pyytää lailta.

10. Algeria

Neljä puhujaa yrittävät saada äänensä kuuluviin kansankokouksessa. Aluksi kaikki puhuvat yhtä aikaa, sen jälkeen yksi kerrallaan. Mitä he sanovat? Varmasti hyviä asioita Ranskan suuruudesta ja mahdista, välttämättömyydestä kylvää ennen niittämistä, laajan siirtokuntamme loistavasta tulevaisuudesta, eduista *lisäväestömme* uudelleen sijoittamisesta jne. Suurenmoisia otteita kaunopuheisuudesta aina seuraavalla johtopäätöksellä kuorrutettuna:

”Äänestäkää (suurin piirtein) 50 miljoonaa frangia sen hyväksi, että Algerian siirtolaisia varten raivataan peltoja ja rakennetaan taloja, teitä ja satamia. Näillä toimin kevennäte ranskalaista työläistä tuette afrikkalaista työllisyyttä ja kannustatte Marseillen kauppaa. Se olisi kaikin puolin hyödyllistä.”

Kaikki tämä on hyvin totta, jos huomioidaan nämä 50 miljoonaa frangia ainoastaan silloin, kun valtio käyttää niitä; jos katsotaan ainoastaan mihin ne menevät huomioimatta mistä ne tulevat; jos keskitytään ainoastaan niiden tuottamaan hyötyyn sen jälkeen, kun ne on otettu veronkerääjän kirstusta ja unohdetaan aikaansaadut vahingot ja hyödyt, joita on estetty toteutumasta ohjaamalla ne alun perin valtion verokirstuun. Kyllä, tästä rajoittuneesta näkökulmasta kaikki on hyödyllistä. Barbaryyn rakennettu talo *on näkyvä*; Barbaryyn tehty satama *on näkyvä*; Barbaryyn luodut työpaikat *ovat näkyviä*; tietty työvoiman väheneminen Ranskassa *on näkyvää*; suuresti vilkastunut liiketoiminta Marseilleissa *on näkyvää*.

Mutta näiden lisäksi asiaan liittyy jotain *näkymätöntä*. Valtion kuluttamaa 50 miljoonaa frangia ei voida käyttää enää samoin kuin veronmaksajat olisivat ne käyttäneet. Meidän tulee vähentää kaikkeen julkiseen kulutukseen liitetyistä hyödyistä kaikki yksityisen kulutuksen estämisestä koituneet vahingot – ellemme väitä, että Matti M. Kansalainen ei olisi tehnyt mitään ansaitsemillaan ja verottajan viemillä rahoilla; naurettava oletus, sillä jos hän näki niiden ansaitsemisen vaivan, se tapahtui siksi, että hän odotti pääsevänsä nauttimaan niistä. Hän olisi korjauttanut puutarhansa aitauksen mutta ei pysty enää tekemään sitä, ja tämä on *näkymätöntä*. Hän olisi lannoittanut peltonsa, mitä hän ei voi enää tehdä, ja tämä on *näkymätöntä*. Hän olisi

rakentanut toisen kerroksen asuntoonsa, mitä hän ei voi enää tehdä, ja tämä on *näkymätöntä*. Hän olisi lisännyt työkalujensa määrää, mitä hän ei voi enää tehdä, ja tämä on *näkymätöntä*. Hän olisi ollut paremmin ruokittu, paremmin vaatetettu, kouluttanut lapsensa paremmin ja antanut suuremmat myötäjäiset tyttärelleen: tämä on *näkymätöntä*. Hän olisi liittynyt yhteisen avun järjestöön, mutta nyt hän ei voi sitä enää tehdä, ja tämä on *näkymätöntä*. Häneltä on riistetty nautintoja ja hänen käsistään on viety tapoja toimia; toisaalta tuki, jota hän olisi antanut ojankaivajalle, kirvesmiehelle, sepälle, räätäilille ja kyläkoulun opettajalle jää nyt tapahtumatta – *kaikki tämä on näkymätöntä*.

Algerian odotetaan menestyvän – olkoon niin. Mutta ei tule jättää kokonaan laskuista myöskään Ranskan samanaikaista lamaannusta. Puhutaan Marseillen kaupan kukoistamisesta; mutta jos tämä on aikaansaatu veroilla, pystyn aina osoittamaan, että vastaava määrä liiketoimintaa on estetty toisessa osassa maata. Sanotaan: ”Barbaryyn kuljetetaan siirtolainen, tämä on helpotus maahan jäävälle väestölle”. Minä vastaan: ”Kuinka tämä voi pitää paikkansa, jos kuljettamalla tämän siirtolaisen Algeriaan kuljetamme myös kaksin- tai kolminkertaisen pääoman, joka olisi elättänyt hänet Ranskassa?”

Tarkoitukseni on ainoastaan tehdä lukijalle selväksi, että jokaisen julkisen kulun näkyvän hyödyn takana on aina haitta, jota ei ole helppo havaita. Haluan, että lukija oppii ottamaan molemmat huomioon.

Kun julkista kuluerää ehdotetaan, sen omat ansiot tulisi ottaa huomioon erillään sen mahdollisesta hyödystä työpaikkojen lisäämiseksi, sillä kaikki tämän suuntaiset parannukset ovat harhaa. Mitä ikinä tällä tavoin tehdäänkään julkisin varoin, yksityinen kulutus pystyy tekemään saman. Siten työllisyysnäkökohta on aina perusteeton.

Tämän esseen puitteissa ei ole tilaa arvioida Algeriaan kohdistuvien julkisten kustannusten todellista arvoa, mutta en voi pidättyä tekemästä seuraavaa yleistä huomiota.

Taloudellisen hyödyn oletamus ei koskaan sovi verotuksen avulla tehtyihin kuluihin.

Miksi? Tästä syystä:

Ensinnäkin oikeudenmukaisuus kärsii siitä aina jossain määrin. Matti M. Kansalainen on työskennellyt ansaitakseen sata kuparirahaa jokin nautinto mielessään, ja hän on vähintäänkin ärsyyntynyt, kun valtionvarainministeriö tulee väliin ja ottaa tämän nautinnon ojentaan sen jollekin toiselle. Varmasti valtionvarainministeriöllä tai sitä säätelevillä tahoilla on hyvät perustelut tälle toiminnalle. Monesti on kuultu seuraava halveksittava lausunto valtion taholta: ”Tällä rahalla työllistän joitakin ihmisiä”. Matti M. Kansalainen ei epäröi vastaamasta (heti asian oivallettuaan): ”Hyvänen aika! Sadalla kuparirahalla olisin voinut työllistää heidät itse.”

Kun tästä valtion väitteestä on päästy eroon, muut sen argumentit näyttäytyvät kaikessa alastomuudessaan, ja valtionvarainministeriön ja Matti M. Kansalaisen välinen keskustelu tulee paljon yksinkertaisemmaksi. Jos valtio sanoo hänelle: ”Otan rahasi maksaakseni poliisille säästän sinulta vaivan varjella omaa turvallisuuttasi, päällystäkseni päivittäin kulkemasi kadun, maksaakseni tuomarille omaisuutesi ja yksityisyytesi kunnioittamisesta ja sotilaiden ylläpitämisestä rajojen vartioimiseksi”, Matti M. Kansalainen maksaa kaiken tämän ilman puolta sanaakaan, ellen ole suuresti erehtynyt. Mutta jos valtio sanoo hänelle: ”Otan nämä sata kuparirahaa voidakseni antaa sinulle yhden kuparirahan palkinnoksi, jos olet viljellyt hyvin peltojasi tai voidakseni opettaa pojallasi sellaista, mitä et halua hänen oppivan tai jotta ministeri lisää ruokalajin päivälliseensä; otan ne rakentaakseni mökin Algeriaan, jolloin joudun ottamaan sata kuparirahaa lisää joka vuosi siirtolaisen elättämiseksi sekä vielä sata lisää ylläpitääkseni sotilaan, joka turvaa siirtolaisen ja vielä sata lisää kenraalille, joka pitää sotilasta silmällä jne.”, luulen Matti-raukan huudahtavan: ”Tämä lakijärjestelmä muistuttaa hyvin paljon viidakon lakia!” Valtio ennakoi tämän vastalauseen, ja mitä se tekee? Se sotkee kaikki asiat yhteen ja esittää ainoastaan halveksittavan argumentin, jolla ei ole mitään tekemistä kysymyksen kanssa. Se puhuu näiden rahojen vaikutuksesta työllisyyteen; osoittaa ministerin kokkia ja hänen tavarantoimittajiaan; näyttää siirtolaisen, sotilaan ja kenraalin, jotka elävät näillä rahoilla; se näyttää *näkyvää*, ja ellei Matti M. Kansalainen ole oppinut huomioimaan *näkymätöntä*, hän menee lankaan. Juuri tästä syystä minun on pakko painottaa kuuluvasti tätä asiaa.

Koska julkiset kulut uudelleenkohdentavat työllisyyttä lisäämättä sitä, nousee esiin

toinen vakava vastalause näitä kuluja kohtaan. Työpaikkojen uudelleenkohdentaminen siirtää työntekijöitä ja häiritsee luonnollisia lakeja, joiden mukaan väestö on jakautunut maapallolla. Kun 50 miljoonaa frangia jätetään veronmaksajille ja veronmaksajat ovat sijoittuneet ympäri maata, he tukevat työllisyyttä Ranskan 40 000 kunnassa. Rahat toimivat luonnollisena siteenä, joka pitää ihmiset kotipaikkakunnillaan; ne jakaantuvat kaikkien kuviteltavissa olevien työntekijöiden ja toimialojen kesken. Jos valtio ottaa nämä 50 miljoonaa frangia kansalaisilta, kerää ne yhteen ja kuluttaa ne tietyssä paikassa, se vetää tähän paikkaan vastaavassa määrin työvoimaa jonka se on siirtänyt muista paikoista, vastaavan määrän siirtolaistyövoimaa – liikkuvaa, luokatonta ja luultavasti vaarallista väestöä ainakin sen jälkeen, kun rahat on käytetty! Mutta näin tapahtuu (ja nyt palaan takaisin aiheeseen): tämä kuumeinen toiminta ikään kuin kohdennetaan ahtaaseen tilaan ja se kerää kaikkien huomion – se on *näkyvää*. Ihmiset riemuitsevat ja ihastelevat suunnitelman kauneutta ja helppoutta ja odottavat, että se toistetaan laajemmassa muodossa. On *näkymätöntä*, että vastaava määrä todennäköisesti hyödyllisempiä työpaikkoja, jää muualla Ranskassa estettynä syntymättä.

11. Säästäväisyys ja ylellisyys

Näkyvä ei peitä *näkymätöntä* ainoastaan julkisten kulujen tapauksessa. Jos talouspolitiikan toinen puoli jätetään varjoon, näkyvän ja näkymättömän ilmiöstä on seurauksena valheellinen moraalinen standardi. Tämä saa kansakunnat pitämään moraalialia ja aineellisia tavoitteita keskenään ristiriitaisina. Mikä voisikaan olla lannistavampaa tai traagisempaa?

Ei ole esimerkiksi olemassa vanhempaa, joka ei katsoisi velvollisuudekseen opettaa lapsilleen järjestystä, hyvää hallintoa, huolellisuutta, taloudellisuutta ja kohtuutta kulutuksessa.

Kaikki uskonnot tuomitsevat pröystäilyn ja turhan loiston. Hyvä niin, mutta kuinka usein olemmekaan kuulleet seuraavaa:

”Hamstraaminen kuivattaa kansan suonet.”

”Rikkaiden ylellisyyksistä hyötyvät köyhätkin.”

”Ylenpalttiset tuhoavat itsensä, mutta rikastuttavat valtiota.”

”Köyhien leipä leivotaan rikkaiden murusista.”

Näissä ajatelmissa pistää varmasti silmään ristiriita moraalien ja taloudellisen ajattelun välillä. Ja kuitenkin moni merkkihenkilö pystyy vielä ristiriidan huomattuaankin katsomaan sitä tynesti! Tätä en ole koskaan kyennyt ymmärtämään, sillä mikään ei ole kivuliaampaa kuin löytää ihmisen sydäimestä kaksi toisilleen vastakkaista suuntausta. Toinen ääripää alentaa ihmiskuntaa yhtä paljon kuin toinenkin! Säästäväisyys vie sen kurjuuteen, tuhlaavaisuus syöksee sen moraaliseen rappioon.

Onneksi nämä suositut mietelauseet esittävät säästäväisyyden ja ylellisyyden väärässä valossa: ne ottavat huomioon *näkyvät* vaikutukset mutta eivät *näkymättömiä*. Katsotaan, pystymmekö korjaamaan tämän vajavaisen näkemyksen.

Mondor ja hänen veljensä Aristus jakavat isänsä perinnön ja molemmat saavat 50 000 frangin vuositulot. Mondor harjoittaa muodikasta hyväntekeväisyyttä: hän on tuhlari.

Hän vaihtaa huonekaluja monta kertaa vuodessa ja vaunuja kuukauden välein. Ihmiset puhuvat nerokkaista tavoista, joita hän keksii päästäkseen rahoistaan eroon nopeammin: lyhyesti ilmaistuna hän saa Balzacin ja Alexander Dumasin hulpeat elämäntavat näyttämään vaatimattomilta.

Häntä ylistetään jatkuvasti. ”Kertokaa Mondorista! Mondor on mahtava mies! Hän on työläisten hyväntekijä – siunaus kansalle. Pitää paikkansa, että hän kylpee yltäkylläisyydessä; hän roiskii ravat jalankulkijoiden silmiin; hänen ja ihmiskunnan arvokkuus alenee hieman – mutta entä sitten? Hän saa aikaan hyvää omaisuudellaan, ei omalla työllään. Hän saa rahan kiertämään; hän lähettää kauppiat aina tyytyväisinä pois. Eikö kolikoiden sanota olevan pyöreitä, jotta ne voivat liikkua?”

Aristus on omaksunut kovin erilaisen elämäntavan. Ellei hän ole egoisti niin vähintäänkin *individualisti*, sillä hän on harkitsevainen kulutuksessaan, hakee ainoastaan kohtuullisia ja järkeviä nautintoja, huolehtii lastensa tulevaisuudesta – lyhyesti sanottuna hän *säästää*.

Ja nyt haluan kuulla, mitä väkijoukot sanovat hänestä!

”Mitä hyötyä on hänen kaltaisestaan penniä venyttävästä rikkaasta? Epäilemättä hänen yksinkertaisessa elämäntavassaan on jotain vaikuttavaa ja koskettavaa; ja lisäksi hän on humaani, hyväntahtoinen, antelias – mutta hän *laskelmoi*. Hän ei kuluta toimeentuloaan; hänen talonsa ei ole aina täynnä ihmisiä ja valojen säihkettä. Mitä hyötyä hänestä on tapetoitsijoille, kulkuvälineiden tekijöille, hevoskauppiaille tai kondiittoreille?”

Nämä moraalille kohtalokkaat tuomiot perustuvat silmiinpistävään seikkaan, tuhlarin kulutukseen; ja toisaalta silmälle näkymättömiin jää toinen, yhtä suuri tai suurempi seikka, säästäväisen veljen kulutus.

Mutta Luoja on järjestänyt yhteiskuntajärjestyksen niin ihailtavasti, että tässäkin tapauksessa talouspolitiikka ja moraalit eivät törmää yhteen vaan löytävät sopuun; ja Aristuksen viisautta ei ole ainoastaan kunnioitettavampaa vaan myös *hyödyllisempää* kuin hulluttelevan Mondorin.

Enkä tarkoita, että se olisi hyödyllisempää vain Aristukselle tai yhteiskunnalle yleensä vaan että se on hyödyllisempää myös nykypäivän työläisille, tämän päivän liiketoiminnalle.

Tämän todistaakseen on tarpeen kiinnittää huomio ihmisen toiminnan *näkymättömiin* vaikutuksiin.

Pitää paikkansa, että Mondorin tuhlaavaisuudella on *näkyviä* vaikutuksia. Kaikki näkevät hänen hulpeat kulkuvälineensä, hienot kattomaalaukset, matot ja kartanon loisteliaisuuden. Kaikki tietävät hänen kasvattavan ravihevosiä. Hänen Pariisinhuvilansa illallisista juorutaan bulevardilla, ja hänestä sanotaan: ”Tuossa on hieno mies, joka ei turhia säästele vaan todennäköisesti kuluttaa pääomaansa.” *Tämä on näkyvää.*

Työläisten etua ei ole niin helppo nähdä Aristuksen toimeentulon tapauksessa. Kun rahaa seurataan, huomataan kuitenkin, että se menee *viimeiseen senttiin saakka* työläisten työllistämiseen yhtä varmasti kuin Mondorin tulotkin. Ainoastaan yhdellä erolla: Mondorin sattumanvarainen tuhlailu on tuomittu vähenemään jatkuvasti ja saavuttamaan välttämättömän loppunsa; Aristuksen viisas kuluttaminen jatkuu ja kasvaa vuosi vuodelta.

Jos näin on, yleinen etu on varmasti linjassa moraalin kanssa.

Aristus käyttää itseensä ja taloonsa 20 000 frangia vuodessa. Jos tämä ei riitä tekemään häntä onnelliseksi, häntä ei sovi kutsua viisaaksi mieheksi. Köyhien kurjuus koskettaa häntä; hän pitää velvollisuutenaan vähentää kurjuutta lahjoittamalla 10 000 frangia hyväntekeväisyyteen. Hänen ystävinään on kauppiaita, valmistajia ja maanviljelijöitä, jotka kohtaavat tilapäisesti taloudellisia vaikeuksia. Hän perehtyy heidän tilanteeseensa pystyäkseen auttamaan mahdollisimman hyvin ja omistaa tähän toiset 10 000 frangia. Hän ei ole myöskään unohtanut tyttäriensä myötäjäisiä tai poikiensa tulevaisuutta, ja näihin tarkoituksiin hän pitää velvollisuutenaan asettaa syrjään 10 000 frangia vuosittain.

Hän käyttää tulonsa seuraavasti:

1. Henkilökohtaiset kulut	20 000 frangia
2. Hyväntekeväisyyteen	10 000 frangia
3. Ystävien auttamiseen	10 000 frangia
4. Säästöihin	10 000 frangia

Tarkastelemalla jokaista näistä erikseen huomaamme, että joka sentti tukee kansallista työllisyyttä.

1. *Henkilökohtaiset kulut.* Näillä on sama vaikutus suhteessa työntekijöihin ja kauppiasiin kuin Mondorin kuluttamalla vastaavalla summalla. Tämä on itsestään selvää, joten emme käytä tähän enempää aikaa.

2. *Hyväntekeväisyys.* Tähän tarkoitukseen omistetut 10 000 frangia hyödyttävät kauppaa samassa suhteessa; ne saavuttavat lihakauppiaan, leipurin, räätälin ja puusepän. Ainoa ero on, ettei Aristus itse käytä leipää, lihaa ja vaatteita; sen tekee hänen sijaisensa. Tämä yksinkertainen yhden kuluttajan korvaaminen toisella ei vaikuta millään lailla liiketoimintaan yleensä. On täysin sama, kuluttaako Aristus vai haluaako hän jonkun epäonnisemman kuluttavan sijastaan.

3. *Ystävien auttaminen.* Aristus lainaa tai antaa ystävälleen 10 000 frangia; tämä ei vastaanota niitä haudatakseen ne; se ei sopisi oletukseemme. Hän käyttää ne maksaakseen tavaroita tai velkojaan. Ensimmäisessä tapauksessa kaupankäynti vilkastuu. Ei kai kukaan voi väittää, että Mondorin 10 000 frangilla ostama täysiverinen hevonen hyödyttää kaupankäyntiä enemmän kuin Aristuksen tai hänen ystäviensä ostamat 10 000 frangin arvoiset vaatteet? Jos tällä summalla maksetaan velkoja, ilmaantuu kolmas henkilö, luotonantaja, joka varmasti käyttää ne johonkin liiketoiminnassaan, kotitaloudessaan tai maatilallaan. Hän muodostaa vielä yhden välikäden Aristuksen ja työläisten välille. Vain nimet vaihtuvat: kulutus ja toimialojen tukeminen säilyvät.

4. *Säästöt.* Jäljelle jäävät 10 000 frangin *säästöt* ja näiden osalta Mondor vaikuttaa ylivertaiselta Aristukseen nähden taiteiden, teollisuuden sekä työläisten työllisyyden tukemisessa, vaikka moraalisesti Aristus vaikuttaa jossain mielessä Mondoria ylivertaisemmalta.

En pysty ajattelemaan näitä ilmeisiä ristiriitoja luonnonlakien välillä tuntematta fyysistä tuskaa. Jos ihmiskunnan olisi pakko valita näiden kahden tekijän välillä, joista toinen sotii sen omaa etua ja toinen sen omaatuntoa vastaan, meidän olisi oltava huolissaan sen tulevaisuudesta. Onneksi näin ei ole. Jotta Aristuksen voi nähdä saavuttavan takaisin taloudellisen ja moraalisen ylivoimansa, riittää, että ymmärretään lohduttava aksiooma, jonka totuutta sen paradoksaalinen ilmiasu ei vähennä: *Säästäminen on kuluttamista.*

Miksi Aristus haluaa säästää 10 000 frangia? Haudatakseen ne puutarhaan? Varmastikaan ei. Hänen pyrkimyksensä on kasvattaa pääomaa ja tulojaan. Siksi hän ei käytä näitä rahoja omiin nautintoihinsa vaan ostaakseen maata, talon, valtion velkakirjoja, yrityksiä – tai ehkä hän antaa ne välittäjän tai pankkiirin sijoitettavaksi. Seuraamalla rahoja kaikkien näiden mahdollisten käyttötapojen mukaan tulee vakuuttuneeksi, että myyjien tai lainaajien välikäsien kautta ne kulkeutuvat toimialojen tukemiseen yhtä varmasti kuin jos Aristus olisi veljensä esimerkkiä seuraten käyttänyt ne huonekaluihin, koruihin ja hevosiin.

Sillä jos Aristus ostaa maata tai velkakirjoja 10 000 frangilla, hän tekee niin, koska ei koe tarvetta kuluttaa tätä summaa. Tämä vaikuttaa olevan syynä hänen epäsuosionsa.

Mutta samalla tavoin maata tai velkakirjoja myyneen henkilön täytyy jollakin tavalla käyttää vastaanottamansa 10 000 frangia: näin rahat tulevat kulutetuksi joka tapauksessa Aristuksen tai jonkun muun toimesta.

Aristuksen ja Mondorin toiminnan välillä on vain yksi ero suhteessa työväestöön ja talouden toimialojen tukemiseen. Mondor käyttää rahat itse ja kuluttaa ne ympärilleen aiheuttaen *näkyviä* vaikutuksia. Aristus käyttää rahojaan osittain välikäsien kautta ja etäältä, *näkymättömästi*. Mutta kun yhdistetään vaikutukset niiden syihin, on helppo nähdä, että näkymätön on yhtä totta kuin näkyväkin. Sitä todistaa se, että kummassakin tapauksessa raha *kiertää*, eikä sitä jää enempää viisaan miehen kuin tuhlarinkaan kirstuun.

Sen vuoksi on väärin väittää säästämisen todellisuudessa vahingoittavan

liiketoimintaa. Se on yhtä hyödyllistä kuin ylellinenkin elämä.

Mutta kuinka paljon ylivertaisemmalta säästäminen vaikuttaakaan, jos nykyhetkeen keskittymisen sijaan tutkailemme pitempää ajanjaksoa!

Kymmenen vuotta kuluu. Mitä on tapahtunut Mondorille, hänen omaisuudelleen ja suosiolleen? Mondor on vararikossa. Hän ei kuluta enää vuosittain 50 000 frangia talouden hyväksi – hän todennäköisemmin on sen rasiitteena. Hän ei missään tapauksessa ole enää kauppiaiden ilonaihe; häntä ei pidetä enää taiteen ja teollisuuden tukijana; hänestä ei ole hyötyä työntekijöille eikä myöskään perillisilleen, jotka hän on jättänyt ahdinkoon.

Samaan aikaan Aristus ei pelkästään jatka toimeentulonsa kierrättämistä vaan lisää tulojaan vuosi vuodelta. Hän kasvattaa kansallista pääomaa – palkkavarantoa – ja koska työllisyys perustuu tähän varantoon, hän avustaa työväenluokan palkkojen progressiivista kasvua. Kuoltuaan hän jättää jälkeensä lapset, jotka korvaavat hänet tässä sivilisaation kehitystyössä.

Säästäväisyyden moraalinen ylivertaisuus ylellisyyteen nähden on kiistämätön. On lohdullista ajatella, että talouden näkökulmasta sen ylivertaisuus on sama jokaiselle, joka kykenee ulottamaan huomionsa perimmäisiin vaikutuksiin välittömien seurausten lisäksi.

12. Oikeus työhön ja oikeus voittoihin

“Veljet, verottakaa itseänne, jotta saan töitä teidän hinnallanne.” Tämä on oikeutta työhön, toisin sanoen perustavaa tai ensimmäisen asteen sosialismia.

”Veljet, verottakaa itseänne, jotta saan töitä omaan hintaani.” Tämä on oikeutta voittoihin, toisin sanoen jalostettua sosialismia tai toisen asteen sosialismia.

Molemmat elävät *näkyvistä* vaikutuksista. Ne kuolevat vaikutuksista, *joita ei voi nähdä*.

Näkyvää on työvoiman ja voittojen vilkastuminen yhteiskuntaa verottamalla. *Näkymättömiin* jää, että työvoima ja voitot vilkastuvat yhtä lailla silloinkin, kun raha jää veronmaksajille itselleen.

Vuonna 1848 oikeus työhön näytti hetkeksi molemmat kasvonsa. Tämä riitti tuhoamaan sen maineen kansalaisten silmissä.

Ensimmäinen näistä oli nimeltään *kansalliset työpajat*.

Toisen nimi kuului *neljäkymmentäviisi senttiä*. Miljoonat kulkivat päivittäin Rue Rivolilta kansallisiin työpajoihin. Tämän oli kolikon kaunis puoli.

Mutta tässä on sen kääntöpuoli: jotta kassakirstusta voidaan ottaa miljoonia, ne täytyy ensin laittaa sinne. Sen takia julkisen työn järjestäjät vetosivat veronmaksajiin.

Nyt maanviljelijät sanoivat: ”Minun täytyy maksaa neljäkymmentäviisi senttiä. En siis saa uusia vaatteita. En pysty lannoittamaan maatani. En pysty korjaamaan taloani.”

Ja maatyöläiset sanoivat: ”Koska meidän pomomme ei saa uusia vaatteita, räätäilillä on vähemmän töitä; koska hän ei lannoita maataan, on ojan kaivajalla vähemmän työtä; koska hän ei korjauta taloan, on timpurilla ja muurarilla vähemmän työtä.”

Näin tuli todistettua, ettei ole mahdollista hyötyä kahdesti samasta maksutapahtumasta, samoin kuin sekä, että valtion maksama työ luotiin työn kustannuksella, jonka veronmaksaja olisi maksanut. Tämä oli loppu ”oikeudelle työhön”, joka nähtiin harhana ja epäoikeudenmukaisuutena.

Kuitenkin oikeus voittoihin, joka ei ole muuta kuin liioiteltua oikeutta työhön, on yhä voimissaan ja voi hyvin.

Eikö protektionistin tulisi punastua roolista, johon hän määrää yhteiskunnan?

Hän sanoo yhteiskunnalle:

”Teidän on annettava minulle työtä, ja lisäksi tuottoisaa työtä. Olen hölmöyksissäni valinnut alan, joka tuo minulle kymmenen prosentin tappiot. Jos asetatte kahdenkymmenen frangin verot muille veronmaksajille ja myönnätte minulle vapautuksen niistä, tappioni muuttuvat voitoksi. Voitot ovat oikeuteni; olette ne minulle velkaa.”

Yhteiskunta, joka kuuntelee tällaista kaunopuhujaa ja verottaa itseään hänen hyödykseen huomaamatta ettei tappio, johon mikä tahansa liiketoiminta on alttiina, ole yhtään sen vähäisempi tappio silloin, kun muiden on se korvattava, ansaitsee minun mielestäni sille aiheutuvat rasitteet.

Näin olemme oppineet moninaisista käsittelemistäni aiheista, että tietämättömyys talouspolitiikasta antaa ilmiöiden välittömien vaikutusten sokaista. Talouspolitiikan ymmärrys vaatii kaikkien vaikutusten huomioimista kokonaisuudessaan, sekä välittömien että tulevien.

Pystyisin alistamaan sarjan muita kysymyksiä samaan testiin, mutta jätän sen sikseen, koska esimerkit olisivat yksitoikkoisia samankaltaisuutensa vuoksi, ja päätän esitykseni soveltamalla talouspolitiikkaan saman, mitä Chateaubriand sanoi historiasta:

Frédéric Bastiat – Näkyvä ja näkymätön

Historiassa on olemassa kaksi vaikutusta; välitön, joka on heti tunnistettavissa, ja etäämpi, jota ei havaita heti. Nämä seuraukset ovat usein ristiriidassa keskenään; ensimmäiset ovat seurausta lyhyen, jälkimmäiset pidemmän aikavälin viisaudesta. Kaitselmuksen alainen tapahtuma seuraa inhimillistä tapahtumaa. Ihmisen takaa nousee Jumala. Kiellä Korkeampi Viisaus mikäli niin haluat, älä usko sen toimiin, kiistele sanoista, kutsu rahvaan Kaitselmukseksi kutsumaa 'olosuhteiden voimaksi' tai 'järjeksi'; mutta tarkkaile tosiasioita loppuun asti ja tulet huomaamaan, että ne saavat aina aikaan odotuksille vastakkaisen vaikutuksen silloin, kun ne eivät ole perustuneet moraaliiin ja oikeudenmukaisuuteen. (Chateaubriand, *Mémoires d'outre-tombe*)